

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA NÁRODOHOSPODÁŘSKÁ

Hodnocení korupce v zemích EU se zaměřením na Českou a Slovenskou republiku

Corruption Evaluation in the EU Countries with the Emphasis
on the Czech and Slovak Republic

Student: Ivana Vrábřová

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Michaela Tichá

Ostrava 2010

Čestné prohlášení:

Místopřísežně prohlašuji, že jsem bakalářskou práci (včetně příloh) vypracovala samostatně.

V Ostravě dne: 27. 4. 2010

.....
Vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Ing. Michaelu Tichému, vedoucí bakalářské práce, za poskytnuté rady a odborné vedení.

Obsah

1	Úvod	1
2	Vstup do problematiky: Čo je to korupcia?	3
2.1	Charakteristika korupcie	3
2.2	Druhy korupcie	8
2.2.1	Veľká korupcia	8
2.2.2	Malá korupcia	8
2.3	Príčiny vzniku korupcie	9
2.4	Oblasti výskytu korupcie	12
2.5	Vývojový proces korupcie	13
2.6	Spôsoby merania korupcie	15
2.6.1	CPI – Index vnímania korupcie	15
2.6.2	Globálny barometer korupcie	17
2.6.3	Governance Matters (GM) – Hodnotenie kvality správy	18
3	Komparácia korupcie v krajinách EÚ a jej vplyv na ekonomiku.....	19
3.1	Metóda hodnotenia – korelačná analýza.....	19
3.2	Vývoj CPI v krajinách Európskej únie	21
3.3	CPI a HDP na obyvateľa.....	24
3.3.1	Vývoj HDP na obyvateľa v krajinách EÚ	24
3.3.2	Vzťah medzi CPI a HDP/obyv. v jednotlivých krajinách EÚ	26
3.3.3	Vzťah medzi CPI a HDP/obyv. v rámci celej EÚ	30
3.4	CPI a tempo ekonomického rastu	33
3.4.1	Ekonomický rast	33
3.4.2	Vývoj tempa ekonomického rastu v krajinách EÚ	34
3.4.3	Vzťah medzi CPI a tempom rastu v rámci celej EÚ.....	35
3.5	Zhrnutie pre Českú a Slovenskú republiku.....	39
4	Riešenie korupcie v Českej a Slovenskej republike.....	41
4.1	Protikoručná politika v Českej republike.....	43
4.2	Protikoručná politika v Slovenskej republike	48
5	Záver	56
	Zoznam použitej literatúry	59
	Zoznam skratiek	64

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	65
Zoznam príloh	66

1 Úvod

Korupcia je jedným z najpálčivejších problémov našej doby, problémom, ktorému je nutné čeliť. Korupcia vo svete zdomácnela a stáva sa bežnou v rôznych oblastiach života spoločnosti. Zasahuje do ekonomiky, je problémom kultúrnym, morálnym, právnym, sociálnym a politickým. Začína sa malými pozornosťami napr. u lekára, ktoré majú predstavovať akési vyjadrenie vďačnosti a ľudia ich za korupciu ani nepokladajú. Často krát však prerastá do obrovských rozmerov a keďže ide o jav skrytý, len veľmi ťažko sa dokazuje. Práve tieto skutočnosti a tvrdenie, že „korupcia sa stáva súčasťou nášho života“, na ktorom sa zhodujú predstavitelia expertnej ale i laickej verejnosti, ma inšpirovalo k výberu témy pre moju prácu. Podľa môjho názoru, je toto tvrdenie totiž príliš desivé na to, aby som ho bola ochotná akceptovať.

Cieľom mojej práce je preto zistiť, do akej miery ovplyvňuje miera korupcie v jednotlivých krajinách ich ekonomickú situáciu a aká je účinnosť protikorupčných nástrojov, ktoré používajú vlády Českej a Slovenskej republiky.

Za skúmanú vzorku som si vybrala členské štáty Európskej únie, avšak najväčšiu pozornosť by som chcela venovať Slovenskej a Českej republike, ktoré sú si historicky, ekonomicky aj politicky veľmi blízke, a preto bude podľa mňa zaujímavé sledovať rozdielny vývoj korupčnej situácie a protikorupčného boja v oboch štátoch po rozdelení Československa.

Moja bakalárska práca je rozdelená do troch častí. V druhej kapitole sa budem venovať definovaniu základných pojmov, akými sú korupcia, úplatkárstvo, klientelizmus, nepotizmus, predaj pozícií, stret záujmov, dar, lobing. Predstavím základné rozdelenie korupcie na malú a veľkú korupciu. Ďalej sa budem venovať faktorom, ktoré vytvárajú korupčné prostredie, najčastejším oblastiam výskytu korupcie a vývojovému procesu korupcie. V závere budem venovať pozornosť spôsobom merania korupcie, keďže ich existuje pomerne veľa, vybrala som si z nich iba tri a tými sú: index CPI, Globálny barometer korupcie a Hodnotenie kvality správy (GM). Pre moju prácu bude však najdôležitejšie hodnotenie korupcie prostredníctvom indexu CPI, ktorý zostavuje každoročne organizácia Transparency International.

V tretej kapitole, nazvanej Komparácia korupcie v krajinách EÚ a jej vplyv na ekonomiku, budem analyzovať závislosť ekonomickej úrovne a tempa ekonomického rastu na zmene korupčného prostredia v jednotlivých krajinách EÚ a zároveň za celú EÚ. Chcela by som si overiť, či skutočne platí tvrdenie niektorých ekonómov, že bohatšie krajiny bývajú menej skorumpované ako tie menej vyspelé. Uvedomujem si, že sa nedá celkom jednoznačne tvrdiť, že ekonomická úroveň krajiny a tempo jej rastu je závislé na miere korupcie, ktorá sa v nej nachádza, pretože tento vzťah môže byť aj obojstranný (už vôbec sa samozrejme nedá tvrdiť, že ide o jediný faktor, ktorý ovplyvňuje ekonomickú situáciu danej krajiny). Pre svoju prácu som si zvolila časovú (sledovaným obdobím sú r. 1999 – 2008) a prierezovú analýzu (sledovaným obdobím sú r. 2004 – 2008). Ako hodnotiacu metódu, som pri svojom výskume použila korelačnú analýzu, ktorá by mala najlepšie opísať mieru závislosti ekonomickej úrovne a tempa rastu na korupčnej situácii v krajine.

Posledná štvrtá kapitola by mala poskytnúť pohľad na spôsoby riešenia korupcie v Českej a Slovenskej republike. Jednotlivé vlády používajú na boj proti korupcii rôzne protikorupčné programy a opatrenia, ktoré majú podobu sprísňovania legislatívy, týkajúcej sa postihovania trestných činov korupcie, inštitucionálnych a organizačných zmien. Účinnosť týchto protikoručných krokov, ktoré zavádzajú vlády Českej a Slovenskej republiky, budem posudzovať na základe toho, ako budú na zmeny korupčnej situácie reagovať respondenti prieskumov verejnej mienky a tiež expertná verejnosť, ktorá zostavuje index CPI. Predstavím tiež odporúčania organizácie Transparency International v boji proti korupcii, keďže ide o nevládnú organizáciu s objektívnym pohľadom na problematiku.

2 Vstup do problematiky: Čo je to korupcia?

Laická verejnosť si pod korupciou často predstavuje iba dávanie a prijímanie obálok alebo kufríkov s peniazmi. Mnohí sa tiež mylne nazdávajú, že korupcia je novodobým problémom, či dokonca charakteristickou črtou demokracie. Iní tvrdia, že korupcia „má schopnosť sa objaviť a predovšetkým pôsobiť kdekoľvek a kedykoľvek“ (Petrovský, 2007, str. 15). Na úvodných stranách prvej kapitoly by som teda chcela vyvrátiť tieto omyly, poskytnúť terminologický prehľad a ozrejmiť typológiu korupcie.

2.1 Charakteristika korupcie

Samotný termín „korupcia“ je latinského pôvodu a vychádza zo slovného základu *rumpere*, t. j. zlomiť, rozlomiť, pretrhnúť. Latinský výraz *corruptus* je možné voľne preložiť ako skazený, mravne zvrátený, znečistený, zvrhlý, podplatený (David, V.; Nett, A., 2007).

Tento fenomén sa v spoločnosti vyskytuje už stáročia. Prvé nájdené záznamy o úradníkoch akceptujúcich úplatky pochádzajú zo Sýrie, z 13. storočia pred naším letopočtom (Beblavá, E. a Zemaničová, D., 2003). Jej vnímanie a odsudzovanie sa nemení len postupom času, je rôzne aj v priestore. To čo sa v jednej krajine považuje za neetické či dokonca trestné, môže byť inde základným prejavom slušnosti. Korupcia je teda v rôznych kultúrach z dôvodu vlastných formálnych a neformálnych spoločenských pravidiel správania sa vnímaná rozlične.

Určiť preto samotný význam tohto pojmu a stanoviť preň jednotnú a všeobecne platnú definíciu nie je jednoduché ani v odborných kruhoch. Snáh o jej obecné definovanie sa vyskytuje v minulosti i v súčasnej odbornej literatúre celá rada. Inak ju charakterizujú ekonómovia, politológovia a inak sociológovia. Vlastné definície používa aj Svetová banka a Organizácia spojených národov.

Napríklad v Ottovom slovníku je korupcia definovaná ako *jednanie, ktorým sa na určitú osobu pôsobí, aby jednala buď proti dobrým mravom, alebo proti svojim povinnostiam, či už úradným alebo morálnym* (Ottův slovník naučný nové doby, 1998). Táto definícia obsahuje síce morálny aspekt, ktorým korupcia pôsobí na spoločenské správanie, ale nezahŕňa podstatu

korupčného chovania, ktorým je hlavne motivácia v podobe zisku, z ktorej v podstate vychádza.

Tento finančný, alebo ako ho niektorí autori nazývajú „inštitucionálny aspekt“, zahŕňa ďalšia definícia, ktorá korupciu definuje ako *chovanie, ktoré sa z dôvodov dosahovania súkromných (osobných, rodinných, úzko skupinových) finančných alebo štatusových ziskov odchyľuje od formálnych povinností vyplývajúcich z verejnej role, alebo prestupuje normy proti výkonu určitého typu súkromného vplyvu* (Chmelník, J. a kol., 2003, str. 19). Môžeme vidieť, že už nejde iba o jednanie, ktorým sa na osobu pôsobí, ale že ide o chovanie verejných osôb, ktoré za účelom, či už finančného alebo iného zisku a úžitku poruší, alebo sa aspoň odchyli od svojich formálnych povinností.

Ďalšou definíciou je tá, ktorú deklarovala Konvencia OSN na svojom kongrese v Káhire v r. 1995 a ktorá bola neskôr upravená, pretože sa z nej dalo odvodzovať, že za korupčné jednanie pokladala iba ponúkanie úplatku, ale zabúdala pri tom na úplatky vyžiadané. Za korupčné jednanie po tejto úprave označuje *ponuku, sľub alebo predanie akejkoľvek výhody v niečí prospech ako neprimeranej pohnútky pre výkon alebo nevykonanie jeho povinností a vyjednávanie, požiadavka, prijatie akejkoľvek takejto výhody ako neprimeranej pohnútky pre výkon alebo nevykonanie povinností* (Volejníková, J., 2006). S takmer rovnakou definíciou sa stretávame i v dokumentoch ďalších medzinárodných subjektov (napr. Medzinárodný menový fond, OECD a iné).

Podľa môjho názoru presná, i keď na prvý pohľad trochu zložitá je definícia vypracovaná kolektívom autorov v skriptách vydaných Transparency International – ČR (TIC). Korupciou je podľa nej *také jednanie, ktorým osoba v určitom kvalifikovanom postavení (volený zástupca, úradník zamestnaný vo verejnej správe, zamestnanec verejného sektoru, ale i osoba na určitej pozícii v súkromnom sektore) zneužíva svoje postavenie k osobnému obohateniu alebo obohateniu tretích osôb, pričom z tohto jednania môžu mať priamy úžitok osoby, ktoré korupčné jednanie vyvolajú a vždy vzniká škoda do rôznej miery určiteľnej skupine fyzických a právnických osôb* (TIC, 2008).

Obdobne je definovaná korupcia v dokumentoch vládneho programu boja proti korupcii v Českej republike a to ako *zneužívanie postavenia spojené s porušením princípu nestrannosti pri rozhodovaní, motivované snahou po zisku. Korupcia je prejav chyby v rozhodovacom (riadiacom) procese. Súčasťou korupčného vzťahu je vždy ten, kto rozhoduje, jeho moc odchyľovať sa od stanovených pravidiel, výmena takto vychýleného rozhodnutia za výhodu a nesprávnosť (protiprávnosť, amorálnosť) tohto vzťahu výmeny* (MV ČR, Národný program

boja proti korupcii 1999). Táto definícia sa však javí ako neurčitá a neúplná, pretože sa nezaoberá dôsledkom korupcie a teda ani skutkovou podstatou trestného činu.

Podobných definícií by som mohla spomenúť ešte mnoho, no žiadna by sa už od tých, ktoré som zmienila, zásadne neodlišovala. Obecne teda môžeme povedať, že sa týka hlavne verejného sektoru, kedy sa jedná o zneužitie verejnej moci, aj keď sa určite vyskytuje aj v súkromnom, kde tak isto spôsobuje veľké problémy. Ide o neformálny vzťah dvoch subjektov, ktorý je obojstranne výhodný, keďže každému z nich prináša určitý úžitok. Toto chovanie musí byť v rozpore s dobrými mravmi, pri ktorom korumpovaná osoba poruší povinnosti vyplývajúce z jej postavenia, aby tak dosiahla osobný prospech. Tento prospech nemusí mať iba peňažnú podobu, môže to byť aj iná hmotná alebo mocenská výhoda. Korupciou nechápeme iba ponúknutie a predanie akejkoľvek výhody, ktorá by bola v rozpore s etikou, ale aj jej požadovanie.

Potrebné je ešte ale odlíšiť pojem „úplatkárstvo“ od pojmu „korupcia“, keďže často dochádza k ich zamieňaniu a splývaniu. To je aj dôsledkom toho, že v českom právnom poriadku doteraz nie je pojem „korupcia“ definovaný a ako taký sa teda spravidla považuje za synonymum pojmu „úplatkárstvo“. Chápeme ním ale iba korupciu v užšom slova zmysle a je len jednou z foriem korupčného chovania. Korupcia zahŕňa *všetky jednania v zmysle zneužitia moci v akejkoľvek podobe, zatiaľ čo úplatkárstvom možno rozumieť jednania postihnutelné trestným právom* (Petrovský, 2007, str. 20). Podstatou úplatkárstva je, že jeden subjekt ponúka a spravidla i poskytuje druhému určitú formu odmeny za poskytnutie či príslub neoprávnenej výhody. Druhý subjekt potom očakáva, že mu za túto poskytnutú výhodu bude poskytnutá sľúbená materiálna či nemateriálna odmena (Volejníková, 2007).

Keď už som spomenula korupciu v úzkom slova zmysle, je potrebné na ňu nahliadnuť aj v širšom zmysle. Ostáva mi teda definovať spôsoby chovania, ktoré spadajú do tohto jej širšieho chápania. Ide o nasledujúce termíny:

- Klientelizmus je termín vychádzajúci z latinského slova „cliens“ (poslušný) a označuje uprednostňovanie priateľov a spriaznených skupín. Predstavuje vzťah medzi patrónom (vodcom, atď.) a na ňom závislom klientovi, ktorého patrón zahŕňa darmi a poskytuje mu určité služby (napr. v podobe ochrany). Klienti sú naopak povinní ochraňovať jeho

záujmy. Rozdeľovanie statkov neprebíha na základe neosobných pravidiel trhu, ale na základe pravidiel známostí, protekcií a ľudí zapojených do určitej klientskej siete (Volejníková, 2007, str. 19). Klientelizmus je najbežnejšou formou inštitucionalizácie korupcie.¹ Klientske vzťahy sa vyznačujú vysokou organizovanosťou činností, práce a inštitucionálnym systémom, ktoré sú typické pre organizovaný zločin. (Chmelník J. a kol., 2003, str. 17).

- Nepotizmus pochádza z latinského slova „nepos“ (synovec). Ide o spôsob uplatňovania, upevňovania a rozširovania vplyvu významného jedinca na spoločenské štruktúry prostredníctvom presadzovania vlastných príbuzných a oblúbencov do lukratívnych a spoločensky vplyvných pozícií a rol (Volejníková, 2007, str. 19).
- Predaj pozícií znamená skutočnosť, že dochádza k upevňovaniu a rozširovaniu vplyvu významného jedinca na spoločenské štruktúry prostredníctvom plateného uprednostňovania. Tento jedinec je v pozícii, ktorá mu umožňuje rozhodovať o personálnych otázkach. Pracovné miesta obsadzuje potom na základe úplatkov, ktoré získava od jednotlivých záujemcov o tieto pozície (Petrovský, 2007, str. 19).

Ako môžeme pozorovať, jednotiacim prvkom všetkých vyššie uvedených vzťahov je, že osobám, ktoré sa ich zúčastňujú, plynú výhody, ktoré nezúčastnené osoby nemajú. Výhody plynúce z týchto vzťahov pritom nemajú iba finančnú podobu, ale tiež nefinančnú (napr. výhodné zamestnanie, rýchlejší kariérny postup, podiel na rozhodovaní, prístup k informáciám a pod.)

V súvislosti s definovaním pojmu „korupcia“ nesmiem zabudnúť na tie javy, ktoré s korupciou súvisia, ale samy o sebe ňou nie sú. Ide o stret záujmov, dar a lobing.

Stret záujmov nastáva tam, kde sa spôsob či kvalita výkonu určitého zamestnania alebo funkcie môže dostať alebo nepriamo dostáva do rozporu so súkromným záujmom osoby, ktorá toto zamestnanie alebo funkciu zastáva. K stretu záujmov dochádza ako u verejných činiteľov,

¹ Inštitucionalizácia korupcie je proces, ktorého zmyslom je ochrániť korupčné normy a skorumpovaných činiteľov pred hrozbami, akými sú napr. médiá, súdy, polícia a ďalšie antikorupčné aktivity štátu (rôzne kampane, kontrolné orgány alebo zvláštne komisie pre potieranie korupcie), ktoré zvyšujú náklady na korupčné chovanie a sťažujú korupcii život. Rozumieme ňou teda tvorbu pevnejších korupčných vzťahov a organizačných štruktúr, ktoré sú lepšie schopné odolávať tlaku nositeľov oficiálnych noriem chovania a zároveň rozširujú pole príležitostí pre uplatnenie korupcie.

tak aj u súkromných osôb. Nejde vyložene o korupčné jednanie, je však stavom, v ktorom sa riziko korupcie zvyšuje (Koudelka, Z., 2006).

Dar, ktorý nemal spočiatku ekonomickú funkciu, je nutné odlišovať od úplatku. Mal pôvodne symbolickú hodnotu a nebol vyžadovaný. V každej kultúre má vlastný charakter. Na rozdiel od korupcie nevedie k rozloženiu spoločnosti. Ďalším faktorom, ktorý odlišuje dar od korupcie, je ten, že dary sa vždy predávajú otvoreným spôsobom. Postupom času však stratili svoju pôvodnú funkciu a začal sa im pripisovať ekonomický význam, to znamená že osoby, ktoré dary poskytujú, za ne očakávajú protislužbu (Dufková, I.; Zlámal, J., 2005).

Lobing upravujú skriptá TIC ako *presadzovanie záujmov určitej skupiny v rámci politického procesu, teda pri schvaľovaní legislatívy alebo exekutívnych rozhodnutí. Týka sa politických aktivít (záujmov) a tvorby i schvaľovania zákonov a správnych rozhodnutí*. Pri tomto presvedčovaní, kedy sa lobista snaží prepracovať k ľuďom v rozhodovacom procese, nesmie prekročiť etický rámec. Lobovať môžu aj politické strany, záujmové a regionálne hnutia a iniciatívy. Hoci sa vo väčšine demokratických jedná o činnosť čisto legálnu, existuje pri lobovaní riziko, že lobisti budú používať korupciu ako nástroj k dosiahnutiu svojich zámerov. V mnohých krajinách preto dnes už existujú pravidlá, podľa ktorých sa lobisti musia riadiť tak, aby táto činnosť prebiehala ako transparentná a kontrolovaná (jednou z krajín, v ktorej je lobing upravený opatreniami, je aj Slovensko, zatiaľ čo v Českej republike zatiaľ neexistujú žiadne pravidlá, ktoré by lobing upravovali). Príkladom takýchto opatrení sú napr. povinnosť registrácie profesionálnych lobistických skupín, oznamovacia povinnosť týkajúca sa príjmov lobistov, dodržiavanie etického kódexu, a pod. (David, V.; Nett, A., 2007).

Napriek problematickosti definovania korupcie je minimálne v prostredí súčasných demokratických spoločností možné rozlíšiť, čo korupcia je, a čo korupcia nie je. Terminologický výklad, ktorý som poskytla, je dôležitý pre jednotné chápanie pojmov a súvislostí, s ktorými narábam v tejto práci.

2.2 Druhy korupcie

Literatúra nie je v členení korupcie jednotná a ponúka niekoľko členení podľa najrôznejších kritérií. Najjednoduchšie rozdelenie podľa Vymětala (2006) môžeme určiť podľa *veľkosti* resp. *rozsahu* a *intenzity* na tzv. veľkú a malú korupciu.

2.2.1 Veľká korupcia

Veľká korupcia (*grand corruption, political corruption*) nie je príliš častá. Ide o závažnú a organizovanú korupciu, ktorá býva spojená s politickými špičkami a čelnými predstaviteľmi verejného a spoločenského života. Úplatky bývajú značne vysoké a veľmi dobre utajované (prospech z veľkej korupcie je tak pre korumpujúceho i korumpovaného vysoký). Jedná sa teda o korupciu so značne negatívnym dopadom na spoločnosť a to v ekonomickom aj morálnom zmysle (Vymětal, 2006).

V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť, aké najčastejšie podoby môže veľká korupcia nadobúdať:

Tab. 1.1 Veľká korupcia

A. Veľká korupcia (zneužívanie verejných zdrojov)	1. Sprenevera verejných zdrojov.
	2. Nehospodárne využívanie verejných zdrojov.
	3. Súkromný prospech z privatizácie.
	4. Zneužívanie úradnej moci pri udeľovaní verejných zákaziek.
	5. Nepotizmus, klientelizmus, predaj pozícií.

Zdroj: Volejníková (2007), vlastná úprava

2.2.2 Malá korupcia

Bagatel'ná resp. malá korupcia (*petty corruption, grassroot corruption, byrokratická korupcia*) je opakom veľkej. Je spojená s každodenným životom ľudí. Väčšinou ide o drobné úplatky, ktoré jedincom neposkytujú zvláštne výhody, skôr im v niektorých smeroch uľahčujú život. Jedná sa väčšinou o korupciu obyčajných úradníkov, dopravných policajtov, atď. Niektoré formy chovania sa v určitých situáciách za korupciu nepovažujú, iné áno (jedná sa napr. o sprepitné). V mnohých krajinách môže byť chápanie malej korupcie odlišné, je to podmienené spoločenskou klímou a postavením jedinca v spoločenskom rebríčku. Táto forma nie je považovaná za nebezpečnú, avšak početnosťou výskytu môže spôsobiť značnejšie škody než korupcia veľká (Volejníková, 2007).

Opäť pripájam tabuľku, ktorá zobrazuje najčastejšie prípady, s ktorými býva malá korupcia spájaná:

Tab. 1.2 Malá korupcia

B. Malá administratívna korupcia	1. Podplácanie úradníkov.
	2. Neprehľadná regulácia, zatemňovanie pravidiel, zlá organizácia.
	3. Zneužívanie právomocí plynúcich z dozornej činnosti verejnej správy.

Zdroj: Volejníková (2007), vlastná úprava

Treba však podotknúť, že rozlišovať tieto uvedené druhy korupcie nie je vždy jednoduché. Každý druh totiž môže nadobúdať množstvo podôb a navyiac v rámci týchto druhov existuje niekoľko korupčných stupňov – od náhodnej až po silno zakorenenú (systémovú korupciu)², ktoré nám toto rozlišovanie značne komplikujú.

2.3 Príčiny vzniku korupcie

Ak by sme sa chceli zamyslieť nad príčinou vzniku korupcie, museli by sme konštatovať, že k jej zrodu prispela hlavne samotná ľudská podstata, ktorá smeruje k maximálnemu osobnému úžitku, pri dosahovaní ktorého sú mnohí z nás ochotní prekračovať morálne zásady. Táto túha sa vyskytuje vo všetkých ľudských spoločnostiach a napriek tomu rozsah korupčného jednania sa v jednotlivých štátoch odlišuje. Existujú štáty, v ktorých nie je korupcia príliš rozšírená a naopak štáty, v ktorých korupcia prerastá do mnohých oblastí spoločenského života a prerastá do organizovaného zločinu.

Chmelík a kol. (2003) označujú za faktory vytvárajúce korupčné prostredie nasledovné:

1. Vplyv monopolov, ktorý je značný v každom tržnom prostredí a nezáleží na tom, či štát preferuje vysoký počet firiem na trhu (široké konkurenčné prostredie), alebo naopak obmedzený počet firiem na trhu (úzke konkurenčné prostredie). Je pochopiteľné, že pokiaľ sa na trhu bude nachádzať veľký počet firiem schopných realizovať štátne zákazky, bude existovať menšie nebezpečenstvo vzniku korupčného prostredia ako v situácii, keď sa na trhu bude nachádzať iba malý počet firiem schopných plniť požiadavky štátu pri štátnych zákazkách.

² Podrobnejšie vid' kapitola Vývojový proces korupcie.

2. Široké rozhodovacie právomoci v rukách jednotlivcov alebo organizácií. Ako náhle existuje málo alebo dokonca žiadne mechanizmy pre kontrolu a rovnováhu, vytvára sa priestor príležitostí pre predstaviteľov a úradníkov systému, aby túto slabinu a korupčné prostredie využili a boli len krok k zneužitiu právomoci za úplatok.
3. Nedostatok kontroly nad rozhodujúcimi osobami. Tento nedostatok býva odôvodňovaný objektívnymi príčinami, napr. pri osobách viazaných bankovým tajomstvom, znalých aktuálneho stavu kurzov akcií na burze alebo majúcich iné špeciálne vlastnosti, znalosti a vedomosti. V takých prípadoch, tieto znalosti a vedomosti využívajú pre výkon svojej profesie, alebo ich naopak zneužívajú.
4. Nedostatočne fungujúci právny, administratívny, kultúrny, ekonomický a politický systém (teda inštitucionálne prostredie).

Existujú však aj faktory, ktoré korupčnému chovaniu priamo napomáhajú alebo sa ich existencia stáva predzvesťou možnosti fungovania korupčného prostredia. Touto témou sa zaoberá aj Frič (1999) a Chmelník a kol. (2003), pokúsim sa teda zhrnúť tie najdôležitejšie. Patrí k nim hlavne:

- Výška úplatku. Keď vezmeme do úvahy názor, že každý je úplatný, záleží len na okolnostiach a výške úplatku alebo že od určitej hranice sa skutočne ťažko odoláva aj tým najpoctivejším, zisťujeme, že práve tento faktor je akoby „spúšťačom“ pre korupčné jednanie.
- Normatívny systém. V každej spoločnosti by mal fungovať oficiálny systém noriem, ktorý upravuje jej chod, vrátane noriem upravujúcich činnosť verejne činných úradníkov, hlavne verejných činiteľov, aby sa tak predchádzalo korupčnému jednaniu. V prípade, že je tento systém nejasný alebo trpí poruchami, zvyšuje sa priestor i motivácia k takémuto chovaniu.
- Fungovanie administratívy. Častým dôvodom, pre ktorý sa ľudia uchylujú k podávaniu úplatkov je práve komplikovanosť, nepružnosť a neefektívnosť systému pri vyriaďovaní ich záležitostí. Sú totiž presvedčení, že je to ich jediná možnosť ako administratívne procedúry urýchliť.
- Systém kontroly. Pokiaľ je systém kontroly nefunkčný alebo dokonca skorumpovaný, nepredstavuje pre tých, ktorí sa nechávajú korumpovať dostatočnú hrozbu. Riziko odhalenia ich korupčného jednania je tak malé a ubezpečuje ich o tom, že riziko, ktoré podstupujú, sa im vypláca

- Systém sankcií. K zvyšovaniu pravdepodobnosti výskytu korupcie prispieva tiež nedokonalosť zákonov postihujúcich korupciu a nízke sadzby za ich porušovanie.
- Korupčné tradície. Existujú krajiny, kde sa korupcia pokladá za celkom normálny, bežný jav, ba dokonca si bez nej občania nedokážu predstaviť bežné fungovanie spoločnosti. Korupcia je tak považovaná za normálny, bežný spôsob chovania, je tolerovaná a úplatok sa bežne očakáva. Byť skorumpovaný sa v spoločnosti vyžaduje.
- Sociálny chaos. Nastupuje spravidla v spoločnostiach, kde došlo k významným spoločenským zmenám. Ten sa prejavuje nie len v každodennom živote, ale aj v chode inštitúcií, štátnej správe a samospráve (v našich podmienkach to boli a do istej miery stále sú privatizácie a reštitúcie).
- Kvalita štátnej správy. Silná, kvalifikovaná, výkonná a rešpektovaná výkonná moc, ktorá ma relatívne dobre finančne ohodnotených pracovníkov je účinným protikorupčným javom.
- Klientelizmus. Patrí viac menej do tradícií danej spoločnosti a spočíva v už zmieňovanom zvyku zariadovať si občianske záležitosti „zákulisnou cestou“. Mimo poradia, mimo pracovnú dobu, prostredníctvom známych a na základe lojálnosti medzi úradníkmi, vzájomnej protislužby a pod., to všetko je veľmi silným prokorupčným faktorom.
- Hodnotový rebríček. Na prvom mieste v deformovanom rebríčku hodnôt je vlastný prospech, bohatstvo, túha rýchlo získať majetok a pod.
- Chudoba. Je do istej miery protipólom kvalitnej štátnej správy. Pretože práve nízke platy štátnych úradníkov, obavy zo straty zamestnania, sociálna neistota vedú úradníkov ku vynahrádzovaniu si svojej chudoby prostredníctvom prijímania úplatkov.
- Korupčné vzory. Čím viac sú ľudia presvedčení, že verejní činitelia i ostatní ľudia sú skorumpovaní, tým náchylnejší budú ku korupčnému chovaniu i oni sami.
- Vplyv médií. Médiá majú obrovský vplyv na verejnú mienku a na to, aký prístup ku korupcii si ľudia zvolia. Na jednej strane môže dôjsť k jej obmedzeniu, alebo sa naopak môže korupčné jednanie rozpútať.
- Reputácia skupiny. Nízka reputácia skupiny, ku ktorej patria verejní činitelia, ich nezaväzuje k dlhodobým investíciám do vlastnej cti a morálneho imagu a uvoľňuje tak priestor pre korupčné chovanie.

Tento zoznam korupčných podnetov určite nie je úplný, ale myslím si že v prípade Českej a Slovenskej republiky si nájde svoje uplatnenie. Uvedené podnety predstavujú rizikové

faktory výskytu korupcie a na ich prítomnosti, množstve a intenzite závisí miera korupcie v jednotlivých krajinách.

2.4 Oblasti výskytu korupcie

Z hľadiska vymedzenia a pochopenia korupcie je tiež dôležité vedieť, do ktorých oblastí života zasahuje a aký je zámer osôb, ktoré sa na nej podieľajú. Pokúsim sa teda vymenovať a v krátkosti opísať tie oblasti, ktoré sú korupciou najviac postihnuté.

Jednou z oblastí, kde dochádza pomerne často ku korupčným jednaniam je **verejná správa** (štátna správa, samospráva). Zámerom tejto formy korupcie nemusí byť nutne dosahovanie peňažného zisku a obohacovanie, často je totiž spájaná so získavaním lepšieho postavenia a nadväzuje na **korupciu politickú**. Je to spôsobené tým, že verejné funkcie bývajú často spájané s politickou mocou. Tento pojem, teda politická korupcia, obsahuje tiež nepatričné vzťahy medzi verejnou mocou a súkromným sektorom (napr. stret záujmov, verejné zákazky) a riziká spojené s financovaním politických strán (Volejníková, J., 2007). Rovnako k nej môžeme priradiť obchodovanie s voličskými hlasmi, kedy dochádza k tvorbe legislatívy na základe politického podplácania z verejných prostriedkov, jedná sa o tzv. **log rolling**³. Podľa D. B. Johnsona (1997) sa však nemusí nutne jednať o negatívny efekt, často totiž umožňuje vymeniť voličom menej naliehavé preferencie za naliehavejšie, čím sa prispieva k tomu, že menšiny so silnými preferenciami na základe takejto výmeny hlasov zvýšia čistý blahobyt spoločnosti.

V prípade, že ku korupčným jednaniam dochádza v súvislosti s nakladaním so štátnym majetkom a štátnou správou (napr. korupcia na úseku colnej správy, správy daní, úradov práce), jedná sa o **korupciu v štátnej správe**. Ako som už pred tým spomínala, nebezpečenstvo výskytu práve v tejto oblasti je veľmi vysoké a súvisí hlavne s podpriemernými platmi štátnych úradníkov, ktoré ich často motivujú k prijímaniu úplatkov. Rovnako sa za prostredie možného výskytu korupcie považuje **súdniectvo**, kde k nej dochádza hlavne pri riešení konkurzov či pri zápisoch napr. do obchodného registra, ktoré bývajú označované za jedny z najproblematickejších oblastí (Petrovský, K., 2007). Príčinou bývajú hlavne zložité podmienky, ktoré musia žiadatelia splňovať a pri ktorých dochádza k častým

³Log rollingom sa zaoberala hlavne Teória verejnej voľby. Teória verejnej voľby je vetva v ekonómii, ktorá sa zaoberá rozhodovacím procesom voličov, politikov a vládnych úradníkov z ekonomického pohľadu, najmä na základe teórie hier a teórie rozhodovania. Teória verejnej voľby je často považovaná za most medzi ekonómiou a politológiou. Za zakladateľov tejto teórie možno označiť Gordona Tullocka a Jamesa Buchanana.

chybám. Tie totiž vedú k dlhým čakacím lehotám, ktoré logicky ľudí motivujú k tomu, aby si túto dobu prostredníctvom poskytnutia úplatku, čo najviac skrátili.

Veľmi závažným problémom je samozrejme **korupcia v ozbrojených zložkách**. Podľa mňa je výskyt korupcie práve v tejto oblasti, hlavne čo sa týka polície, obzvlášť negatívny, keďže si myslím, že ľudia by mali mať dôveru aspoň v niekoľko štátnych inštitúcií a túto považujem za vlajkovú vzhľadom k tomu, že jej úlohou by malo byť „pomáhať a chrániť“.

Hospodárstvo je oblasťou, kde došlo v posledných rokoch k výrazným zmenám, čo súvisí hlavne s vytvorením súkromného sektoru, ktorého existencia bola v predchádzajúcom režime vylúčená. **Korupcia v súkromnom sektore** je úzko prepojená s tou v sektore verejnom. Často býva považovaná za *bežnú súčasť konkurenčného boja, a to ako vo vnútri súkromnej sféry (napr. klientelizmus a predaj manažérskych pozícií), tak medzi jednotlivými ekonomickými subjektmi (napr. získavanie lukratívnych zákaziek)* (Volejníková, J., 2007, str. 23).

Šport je oblasťou, kde by sa v rámci hry „fair-play“ o korupcii hovoriť nemalo, pravda je však taká, že je ani ona sa korupcii nevyhla. V poslednej dobe totiž dochádza k trendu, že sa šport stáva iba akousi formou biznisu a stráca svoju pôvodnú funkciu. Na zamyslenie je aj skutočnosť, že už dávno nejde iba o vrcholový šport, rovnako sa to totiž začína týkať aj jeho nižšej úrovne.

Ako uvádza Petrovský (2007) je **zdravotníctvo** podľa verejnej mienky považované za druhé najčastejšie miesto výskytu úplatkov. Ľudia sa často domnievajú, že práve úplatky im zabezpečia lepšiu zdravotnú starostlivosť, skrátia im čakaciu dobu na plánovanú operáciu či poskytnutie nároku na kúpeľnú starostlivosť zdarma.

Ďalšími oblasťami sú napríklad **školsťvo**, **kultúra** a pod. Ide však napr. aj o **médiá**, ktoré by mali byť objektívne a nepodplatiteľné, aby dokázali ľuďom predostierať objektívne skutočnosti a poukazovať na páchanie nepravostí.

2.5 Vývojový proces korupcie

Celý vývojový proces korupcie možno rozdeliť podľa Friča (1999) do týchto štyroch štádií:

1. **Štádium náhodnej korupcie.** V tomto počiatočnom štádiu je korupcia iba náhodným alebo príležitostným javom. Korupčné prostredie nie je rozvinuté a rovnako sa nedá hovoriť o korupčnom zisku. Táto ojedinelosť korupčného chovania je z celospoločenského hľadiska prijateľná. Pohľad verejnosti na osoby, ktoré prijali

úplatok, je kritický. Úspešnosť odhalenia korupcie je vysoká a rovnako sa darí ju postihovať.

2. **Štádium spontánne regulovanej korupcie.** K tomuto štádiu spoločnosť zvyčajne dospeje v prípade, že zlyhajú kontrolné mechanizmy v prvom štádiu korupcie. Z ojedinelých či náhodných epizód sa pomaly stáva pravidlo a začína sa formovať korupčné prostredie. Na rozdiel od prvého štádia, kedy korupcia zasahovala iba do ojedinelých oblastí života, sa v druhom štádiu rozšírila takmer do všetkých. Snaha kontrolných mechanizmov zabrániť rozširovaniu korupcie je ochromená, nekoordinovaná a neúčinná. Neefektívny postih vedie stále viac ľudí k tomu, aby sa tomuto korupčnému chovaniu prispôbili a korupcia tak nadobúda masívnych rozmerov.
3. **Štádium organizovanej korupcie.** Masovosť korupčných jednaní sa mení na organizovanosť. Je rozvinuté korupčné prostredie, v ktorom sa uplatňuje „deľba práce“ pri vytváraní korupčných situácií a realizácii korupčných jednaní. Vznikajú prepracované organizované korupčné vzťahy a reťazce, ktorých aktivity sa zameriavajú na sústavný zisk, postupne prechádzajú až do formy vydierania, utláčania a pod. Kontrolné mechanizmy sa vyznačujú svojou nefunkčnosťou často spôsobovanou tým, že sú samé zasiahnuté korupčným prostredím. Dochádza k prieniku korupčných aktivít až do štátnej správy a politiky. Rovnako sa rozvíjajú klientske siete a výnosnosť korupčných aktivít závisí od „obchodných schopností“ aktérov korupcie.
4. **Štádium systémovej korupcie.** Je vrcholným štádiom, v ktorom dochádza k vzájomnému prepojeniu klientskej siete so štátnymi inštitúciami. Korupcia zasahuje do všetkých oblastí života a úplne ochromuje a paralyzuje celý systém štátnej správy. Dochádza dokonca k vytváraniu spoločností, ktorých hlavnou náplňou je vtiahnuť do korupčného prostredia úradníkov a verejných činiteľov. V týchto prípadoch, kedy je korupcia postupne garantovaná a podporovaná štátom možno hovoriť o vzniku korupčného štátu.

Môžeme vidieť, že z pohľadu miery organizovanosti korupčného prostredia sú obzvlášť nebezpečné hlavne posledné dve štádiá, tj. štádium organizovanej korupcie a štádium systémovej korupcie, pre ktoré je typické prenikanie korupcie do štátnej správy, politického systému, budovanie korupčných vzťahov, systémov, sietí a vysoká miera organizovania

korupčného jednania. Myslím si, že nebezpečnosť týchto dvoch štádií je o to väčšia, že sa v nich korupcia často spája s ekonomickou a organizovanou kriminalitou.

2.6 Spôsoby merania korupcie

Pre lepšie pochopenie rôznych foriem korupcie, ich príčin i dôsledkov, tak aj pre hľadanie efektívnych prostriedkov boja proti korupcii je dôležité nájsť účinný spôsob merania a vyhodnocovania tohto javu. *Výsledky meraní miery korupcie môžu mať vplyv na rozhodovanie zahraničných firiem o možnosti a prípadne aj výške investícií. Odhadnúť ekonomický vývoj krajiny nie je pre zahraničnú spoločnosť ľahké, a preto znalosť miery korupcie môže riziko investícií zmierniť* (David, V.; Nett, A., 2007, str. 38).

Hoci je korupcia javom skrytým a ťažko vyjadriteľným existuje celá rada alternatívnych, dômyselných a prepracovaných prístupov, ktorými možno odhadovať mieru korupcie v jednotlivých štátoch alebo detailnejšie v jednotlivých oblastiach. Údaje, ktoré sa využívajú pri týchto analýzach korupcie, sa získavajú veľmi ťažko, keďže nejde o bežne dostupné štatistické údaje. Poznáme niekoľko spôsobov zberu a vyhodnocovania údajov ako napr. prieskumy verejnej mienky (šetrenia v rámci firiem a obyvateľov), expertné hodnotenia, zostavovanie štúdií a analýz vychádzajúcich zo zložených indexov a pod.

Pred tým než prejdem k popisovaniu niektorých metód, ktorými meriame korupciu, by som rada spomenula, že existuje niekoľko organizácií a asociácií, ktoré sa zaoberajú potieraním korupcie a hľadám najznámejšou je **Transparency International** (TI).

Ako na svojich stránkach uvádza TIC, ktorá je jednou z jej národných pobočiek, je Transparency International nevládna nezisková organizácia, ktorá bola založená v Berlíne v roku 1993. Jej činnosť je financovaná z nezávislých, teda neštátnych, zdrojov. Zameriava sa predovšetkým na korupciu v uskutočňovaní v medzinárodnej i národnej rovine. Má svoje pobočky v desiatkach štátov (v súčasnosti viac ako 90).

2.6.1 CPI – Index vnímania korupcie

Patrí do skupiny zložených indexov, ktoré sú zostavované spojením niekoľkých už existujúcich ukazovateľov korupcie. Umožňuje teda zahrnutie väčšieho množstva informácií a teda odstraňuje jednostranné odchýlky.

CPI zostavuje Transparency International každoročne od roku 1995. Tento index zohral v posledných rokoch kľúčovú úlohu vo zvyšovaní verejnej informovanosti o korupcii

a v mnohých krajinách sa stal (mimo iné) impulzom pre zavádzanie protikorupčných reforiem. Slabinou tohto indexu je, že vychádza z rôznych vstupov, založených na vzájomne nezlučiteľných metodológiách. To znamená, že môže dôjsť k rozdielnosti vstupných údajov. Metodológia CPI sa však postupne vyvíja a zdokonaľuje (Volejníková, J., 2007).

Index sa zameriava na korupciu vo verejnom a štátnom sektore a zaraďuje krajiny podľa stupňa vnímania korupcie medzi úradníkmi verejnej správy a politikmi. Ako uvádza TI na svojej stránke, respondentmi pri zostavovaní CPI sú iba predstavitelia expertnej verejnosti (sú vylúčené prieskumy verejnej mienky medzi laikmi), jedná sa teda o domácich a zahraničných podnikateľov, analytikov, predstaviteľov obchodných komôr a pod. Konečné hodnotenie krajín na základe CPI potom zoraďuje krajiny podľa stupňa vnímania korupcie, kedy hodnota indexu $CPI = 0,00$ znamená hodnotenie krajiny krajne skorumpovanej a hodnota $CPI = 10,00$ predstavuje hodnotenie pre krajinu bez korupcie.

Je nutné podotknúť, ako uvádzajú V. David a A. Nett, že prieskum neodráža intenzitu korupcie v krajine, ale zaoberá sa vnímaním korupcie v krajine určitými osobami, toto vnímanie sa môže líšiť od reality, majú však veľký vplyv na rozhodovanie investorov, ktorých prirodzene bude viac lákať krajina s nízkou mierou korupcie a fungujúcim legislatívnym a podnikateľským prostredím ako tá, v ktorej bude platiť opak.

Čo sa týka metodológie, TI uvádza, že sa pri zostavovaní indexu opiera iba o vysoko kvalitné údaje, spoľahlivé a seriózne spracované. Pre zostavenie CPI sú pre každú hodnotenú krajinu zhromaždené výsledky všetkých dostupných indikátorov korupcie, ktoré musia spĺňať určité podmienky, ako napr. musia umožňovať porovnanie viacerých krajín, merať celkovú úroveň korupcie, nesmú byť staršie ako tri roky a pod. To, že indikátory nesmú byť staršie ako tri roky je podstatné kvôli tomu, že CPI využíva trojročný kĺzavý priemer, ktorý zamedzuje výrazným odchýlkam ktoré by mohli byť spôsobené napr. politickým škandalom, často propagovaným v médiách, čím by bolo značne ovplyvnené vnímanie korupcie v krajine.

Ako som už spomínala, spôsob výpočtu indexu CPI sa od roku 1995 stále vyvíja a každým rokom vylepšuje nielen v počte zdrojov, ale aj v metodike výpočtu (čo môže predstavovať aj určitý problém pri porovnávaní hodnôt CPI v čase). Mení sa aj počet krajín, ktoré sú hodnotené a ten rok od roku stúpa. Dôvodom je nielen získavanie dostatočne dôveryhodných zdrojov informácií potrebných pre výskum, ale z veľkej časti je to aj potreba týchto krajín bojovať proti korupcii. Pre dokreslenie ešte uvediem, že zatiaľ čo v roku 2000 bolo hodnotených celkom 90 krajín za použitia celkom 16 prieskumov od 8 nezávislých inštitúcií,

v roku 2009 bolo hodnotených 180 krajín pomocou 13 výskumov uskutočnených 10 nezávislými inštitúciami (viď Príloha č. 1).

V Prílohe č. 2 uvádzam aktuálne hodnoty a poradie krajín hodnotených podľa CPI v roku 2009, z ktorých budem často vychádzať pri mojej ďalšej práci.

2.6.2 Globálny barometer korupcie

Patrí do skupiny analýz, ktoré sú založené na výsledkoch šetrení v rámci firiem a obyvateľov. Tieto prieskumy môžu byť nepresné v tom, že zovšeobecňujú názory verejnosti, prípadne ich skresľujú, ich výsledky však nemôžeme prehliadať, keďže vyjadrujú názory tých, ktorých sa korupcia v konečnom dôsledku dotýka najviac.

Globálny barometer korupcie nám umožňuje upresňovať oblasti, v ktorých je vnímanie korupčných praktík najzávažnejšie. Tento ukazovateľ každoročne zverejňuje Transparency International v spolupráci s agentúrou Gallup International. Ako na svojich stránkach TI uvádza, barometer korupcie je založený výhradne na prieskumoch verejnej mienky, odráža názory a skúsenosti reprezentatívnej vzorky populácie každej krajiny (vo veku 16 a viac rokov). Prieskum zahŕňa radu otázok ako napr.: ktoré inštitúcie či sektory vnímajú respondenti vo svojej krajine ako najviac skorumpované alebo ako hodnotia snahy svojich vlád korupciu potierať. Prieskum ďalej poskytuje obrázok o osobných skúsenostiach s korupciou (napr. zahŕňa otázku, ako často sa respondent stretol pri jednaní s rôznymi typmi verejných inštitúcií so žiadosťou o úplatok). Rozhovory sú vedené osobne, v rozvinutých krajinách aj telefonicky. Ukazovateľ nadobúda hodnoty v intervale $\langle 1 - 5 \rangle$, kedy 1 znamená neskorumpovaný sektor a 5 sektor extrémne skorumpovaný.

Barometer je zverejňovaný od roku 2003. V tomto roku bol počet sledovaných krajín 45. V roku 2009 už však tento počet vzrástol na 69 a sledovaná vzorka krajín sa mení. V niektorých prípadoch totiž nie sú pobočky agentúry Gallup International, ktorá tento výskum uskutočňuje pre TI, schopné buď z finančných, organizačných alebo politických dôvodov zaistiť uskutočnenie prieskumu v určitej krajine v danom roku.

Pôvodne som si myslela, že aj tento ukazovateľ zapojím do svojho porovnávanie korupcie v jednotlivých krajinách Európskej únie, až pokým som nezistila, že do jeho skúmanej vzorky nepatria všetky jej členské štáty. Do jeho skúmania v tomto roku patrili: Česká republika, Maďarsko, Litva, Bulharsko, Dánsko, Fínsko, Taliansko, Luxembursko, Holandsko, Nórsko,

Poľsko, Portugalsko, Rakúsko, Rumunsko, Grécko, Španielsko, Veľká Británia. A naopak nepatrili doň: Slovenská republika, Francúzsko, Írsko, Nemecko, Švédsko, Estónsko, Belgicko, Lotyšsko, Malta, Slovinsko (TI, GBK 2009).

2.6.3 Governance Matters (GM) – Hodnotenie kvality správy

Je to metodika pre meranie korupcie, patriace medzi expertné hodnotenia, ktorú zostavuje Svetová banka. Dôvodom jej spracovania bol záujem Svetovej banky spolupodieľať sa na celosvetovom boji s korupciou.

Jej hodnotenie korupcie je súčasťou súhrnného indexu GM, ktorý Svetová banka zverejňuje pravidelne od roku 1996 (do r. 2004 bol zverejňovaný v dvojročných intervaloch, od r. 2004 každoročne).

Metodika Svetovej banky vychádza z definovania korupcie ako *situácie, kedy je použitá verejná sila (či moc) pre súkromné výnosy, alebo novšie ako využitie súkromných prostriedkov k ovplyvneniu verejných rozhodnutí* (Volejníková, J., 2007, str. 30).

Vo vnímaní Svetovej banky je kvalita správy vymedzená ako vzájomne prepojený komplex troch kľúčových hľadísk, a to *procesu výberu, kontroly a obmeny vlády, ďalej schopnosti vlády efektívne formulovať a realizovať vhodné politiky a nakoniec rešpektu občanov a štátu k inštitúciám, ktoré určujú ich vzájomné ekonomické a sociálne vzťahy* (Žák, M., 2005).

Vláda a kvalita správy je Svetovou bankou vnímaná ako kľúčový prvok úrovne krajiny a určuje jej možný rozvoj. Hodnotí šesť dimenzií kvality správy: úroveň demokracie (GM1), politickú stabilitu (GM2), výkonnosť vlády (GM3), kvalitu regulácie (GM4), právny poriadok (GM5), kontrolu korupcie (GM6).

Respondentom sú kladené otázky týkajúce sa miery závažnosti korupcie v danej krajine, dôvera verejnosti vo finančnú poctivosť politikov, nutnosť a frekvencia poskytovania úplatkov firmami, hodnotenie a vnímanie protikorupčného prostredia a pod.

Za každú z uvedených šiestich dimenzií je vyčíslený index, ktorý sa pohybuje v intervale $<-2,5 \text{ až } +2,5>$. Pritom čím vyššia je hodnota ukazovateľa, tým lepšie je vnímaná príslušná zložka kvality správy. Súhrny ukazovateľ kvality správy je potom vyčíslený ako vážený priemer týchto šiestich ukazovateľov (WB, Governance Matters 2009).

3 Komparácia korupcie v krajinách EÚ a jej vplyv na ekonomiku

Ako som už spomínala v predchádzajúcej kapitole, korupcia má veľký negatívny dopad na etiku a morálku spoločnosti, jej škodlivosť však spočíva aj v tom, že kvôli nej sú dôležité rozhodnutia, ktoré by mali byť vo verejnom záujme, robené na základe súkromných motívov, bez ohľadu na to, aké dopady to bude mať na spoločnosť a na občanov. Prijímajú sa teda rozhodnutia motivované osobnými výhodami, a nie potrebami ľudí. V dôsledku takéhoto chovania dochádza k neefektívnemu využívaniu verejných zdrojov, realizácii nepotrebných projektov, prijímaniu úplatkov a pod. Na druhej strane zdroje chýbajú inde, napríklad v školstve a zdravotníctve. Podľa Zemaničovej a Sičákovej (2001, s. 16) *„zachovanie rozsahu aktivít hradených z verejných prostriedkov vyvoláva tlak na rast daní, poplatkov, čo nemotivuje podnikanie, brzdí rast ekonomiky s negatívnymi sociálnymi dopadmi vyplývajúcimi z nezamestnanosti.“* Spúšťačom celého tohto procesu je pri tom práve korupcia, ktorá je akosi neoddeliteľne spojená s verejným sektorom.

Práve týmito dôsledkami korupcie na ekonomiku by som sa chcela zaoberať v tejto kapitole. Zaujíma ma totiž, či má korupcia, teda lepšie povedané miera jej vnímania meraná indexom CPI, skutočne dopad na niektoré vybrané ekonomické ukazovatele. Za tie najreprezentatívnejšie, v ktorých by sa podľa mňa mohla odrážať, som zvolila HDP/obyvateľa a tempo rastu HDP.

3.1 Metóda hodnotenia – korelačná analýza

Analýzu vzťahu medzi korupciou a makroekonomickými ukazovateľmi uskutočním práve použitím korelačnej analýzy.

(Pearsonov) korelačný koeficient meria silu štatistickej závislosti medzi dvoma a viacerými kvantitatívnymi premennými. Tesnosť závislosti teda vyjadruje veľkosť resp. silu vzájomného ovplyvňovania dvoch či viacerých štatistických znakov. Korelačný koeficient vypočítame podľa nasledujúceho vzťahu:

$$r_{xy} = \frac{cov(X, Y)}{s_x \cdot s_y}$$

kde je:

r	korelačný koeficient,
$cov(X, Y)$	kovariancia znakov X a Y,
s_x a s_y	smerodajné odchýlky znakov X a Y.

Kovariancia vyjadruje ako sa súčasne menia hodnoty dvoch premenných. Kladná hodnota znamená, že sa menia spoločne jedným smerom, záporná hodnota znamená že sa menia opačným smerom a nula, že sa menia nezávisle. Vydelením kovariancie štandardnými odchýlkami sa vypočíta **korelačný koeficient**, ktorého hodnota sa nachádza v intervale **od –1 do +1**. Hodnota korelačného koeficientu – 1 znamená úplnú nepriamu závislosť, teda čím viac sa zväčšia hodnoty v prvej skupine znakov, tým viac sa zmenšia hodnoty v druhej skupine znakov. A naopak, hodnota + 1 znamená úplnú priamu závislosť (Kubanová, J., 2004).

Existuje aj niekoľko stupňov lineárnej závislosti medzi znakmi X a Y, a to:

- **významný**, ak $|r_{xy}|$ patrí do intervalu ... **$\langle 0,5; 0,7 \rangle$,**
- **vysoký**, ak $|r_{xy}|$ patrí do intervalu ... **$\langle 0,7; 0,9 \rangle$,**
- **veľmi vysoký**, ak $|r_{xy}|$ patrí do intervalu ... **$\langle 0,9; 1 \rangle$.**

V prvej časti uskutočním túto analýzu na vzorke členských krajín Európskej únie počas sledovaného obdobia, ktorým budú roky 1999 – 2008. Budem sa snažiť odhaliť mieru závislosti medzi mierou korupcie a ekonomickou vyspelosťou v jednotlivých krajinách. Pôjde teda o časovú analýzu za desaťročné sledované obdobie. Z tejto analýzy som však musela vynechať dve krajiny, a to Maltu a Cyprus. Dôvodom je, že tieto štáty boli do výskumu uskutočňovaným Transparency International pridané až neskôr. Na Malte je index CPI vyčíslňovaný až od jej vstupu do EÚ (2004) a na Cypre rok pred jeho vstupom do EÚ (2003).

V ďalších dvoch častiach sa budem venovať prierezovej analýze, ktorá už bude zahŕňať všetky členské krajiny. V jednej z nich budem sledovať, či skutočne platí hypotéza o tom, že najvyspelejšie krajiny majú najnižšiu úroveň vnímania korupcie. A v ďalšej budem overovať či existuje vzťah medzi rýchlosťou tempa rastu HDP a mierou korupcie. Tieto analýzy budem uskutočňovať za obdobie od r. 2004 do r. 2008, keďže, ako som už spomínala, až z tohto obdobia sú dostupné všetky potrebné údaje.

Údaje o indexoch vnímania korupcie budem čerpať z jej merania organizáciou Transparency International a hodnoty makroekonomických ukazovateľov z internetovej stránky Eurostatu. Všetky výpočty boli uskutočnené v tabuľkovom procesore MS Excel.

3.2 Vývoj CPI v krajinách Európskej únie

Komplexný vývoj indexu CPI v sledovaných krajinách za obdobie od r. 1999 do r. 2009 je naznačený v nasledujúcej tabuľke. Pre časovú analýzu, ktorú uskutočním neskôr, bude smerodajné obdobie od r. 1999 do r. 2008 a pre prierezovú analýzu sú to roky 2004 – 2008. V týchto analýzách budem sledovať vzťah medzi mierou korupcie, ekonomickou úrovňou a tempom rastu, a práve pre tieto posledné dva ukazovatele sú na stránke Eurostatu dostupné ich hodnoty iba do roku 2008. Krajiny sú v tabuľke zoradené podľa toho, akú pozíciu dosiahli pri poslednom meraní indexu CPI. V roku 2009 sa tohto hodnotenia zúčastnilo celkom 180 krajín.

V tabuľke môžeme vidieť, že najlepšie sa v rebríčku hodnotených krajín (ako aj celosvetovo) umiestnili Dánsko a Švédsko, ktoré spolu s Novým Zélandom, ktorý obsadzuje prvé miesto, uzatvárajú prvú trojicu. Celkovo môžeme povedať, že škandinávске krajiny majú z pohľadu Európskej únie, ale aj celosvetovo, najnižšiu mieru korupcie. Príčinou bude zrejme to, že v týchto krajinách je korupcia považovaná za niečo neslýchaného, urážajúceho a celkom nezlučiteľného s výkonom funkcie v štátnej správe. Súvisí to s tým, že hoci majú tieto krajiny pomerne rozsiahly verejný sektor, ľudia mu dôverujú a prípadné nekalé praktiky vo verejnej správe vnímajú veľmi negatívne. Existuje v nich tiež štedrý sociálny systém s vysokým zdanením, avšak metódy prerozdelenia a systémy riadenia sú maximálne priehľadné, a to vďaka prepracovanej legislatíve. Korupčné chovanie tu nemôže ostať bez potrestania a morálneho odsúdenia.

Tab. 2.1 Vývoj indexu CPI v rokoch 1999 – 2009

Poradie krajiny v r. 2009	Krajina	CPI 1999	CPI 2000	CPI 2001	CPI 2002	CPI 2003	CPI 2004	CPI 2005	CPI 2006	CPI 2007	CPI 2008	CPI 2009
2.	Dánsko	10	9,8	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,4	9,3	9,3
3.	Švédsko	9,4	9,4	9	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3	9,2
6.	Fínsko	9,8	10	9,9	9,7	9,7	9,7	9,6	9,6	9,4	9,3	8,9
6.	Holandsko	9	8,9	8,8	9	8,9	8,7	8,6	8,7	9	8,9	8,9
12.	Luxembursko	8,8	8,6	8,7	9	8,7	8,4	8,5	8,6	8,4	8,3	8,2
14.	Nemecko	8	7,6	7,4	7,3	7,7	8,2	8,2	8	7,8	7,9	8,0
14.	Írsko	7,7	7,2	7,5	6,9	7,5	7,5	8,7	7,4	7,5	7,7	8,0
16.	Rakúsko	7,6	7,7	7,8	7,8	8	8,4	8,7	8,6	8,1	8,1	7,9
17.	Veľká Británia	8,6	8,7	8,3	8,7	8,7	8,6	8,6	8,6	8,3	7,7	7,7
21.	Belgicko	5,3	6,1	6,6	7,1	7,6	7,5	7,4	7,3	7,1	7,3	7,1
24.	Francúzsko	6,6	6,7	6,7	6,3	6,9	7,1	7,5	7,4	7,3	6,9	6,9
27.	Cyprus	6,1	5,4	5,7	5,6	5,3	6,4	6,6
27.	Estónsko	5,7	5,7	5,6	5,6	5,5	6	6,4	6,7	6,5	6,6	6,6
27.	Slovinsko	6	5,5	5,2	6	5,9	6	6,1	6,4	6,6	6,7	6,6
32.	Španielsko	6,6	7	7	7,1	6,9	7,1	7	6,8	6,7	6,5	6,1
35.	Portugalsko	6,7	6,4	6,3	6,3	6,6	6,3	6,5	6,6	6,5	6,1	5,8
45.	Malta	6,8	6,6	6,4	5,8	5,8	5,2
46.	Maďarsko	5,2	5,2	5,3	4,9	4,8	4,8	5	5,2	5,3	5,1	5,1
49.	Poľsko	4,2	4,1	4,1	4	3,6	3,5	3,4	3,7	4,2	4,6	5,0
52.	Česká republika	4,6	4,3	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3	4,8	5,2	5,2	4,9
52.	Litva	3,4	4,1	4,8	4,8	4,7	4,6	4,8	4,8	4,8	4,6	4,9
56.	Lotyšsko	3,8	3,4	3,4	3,7	3,8	4	4,2	4,7	4,8	5	4,5
56.	Slovensko	3,7	3,5	3,7	3,7	3,7	4	4,3	4,7	4,9	5	4,5
63.	Taliansko	4,7	4,6	5,5	5,2	5,3	4,8	5	4,9	5,2	4,8	4,3
71.	Bulharsko	3,3	3,5	3,9	4	3,9	4,1	4	4	4,1	3,6	3,8
71.	Grécko	4,9	4,9	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4	4,6	4,7	3,8
71.	Rumunsko	3,3	2,9	2,8	2,6	2,8	2,9	3	3,1	3,7	3,8	3,8

Zdroj: TI, vlastná úprava

Na ďalších priečkach sa nachádzajú: Holandsko, Luxembursko, Nemecko, Írsko, Rakúsko, Veľká Británia, Belgicko, Francúzsko. Spolu s už vyššie zmienenými Škandinávskymi krajinami, predstavujú tieto štáty ekonomicky vyspelé krajiny pôvodnej EÚ 15. Z hľadiska hodnotenia korupčného prostredia možno konštatovať, že nie len v rámci pôvodnej a rozšírenej Európskej únie, ale z celosvetového hľadiska sa jedná o štáty s najnižšou korupčnou aktivitou (každoročné hodnotenie TI ich podľa hodnoty indexu CPI dlhodobo zaraďuje medzi prvú pätnástku).

Cyprus, Estónsko a Slovinsko, sú krajiny, ktoré v roku 2009 spoločne obsadili 27. priečku na svete a možno o nich povedať, že sú spomedzi nových členských štátov najúspešnejšie, čo sa

týka hodnotenia korupcie. V posledných rokoch dokonca za sebou nechali aj staré členské štáty Španielsko a Portugalsko. Medzi túto skupinu krajín patrila aj Malta, avšak v posledných rokoch sa v nej miera korupcie zvýšila, a tak sa zaradila až za už spomínané Španielsko a Portugalsko. Zatiaľ čo Cyprus si toto postavenie získaval postupným zlepšovaním sa v jednotlivých rokoch, Estónsko a Slovinsko si udržiavajú svoje stabilné postavenie. Estónsko je napr. všeobecne vnímané ako stabilná krajina, v ktorej existuje jedna z najpokročilejších protikorupčných legislatív. Ako vôbec prvé z nových členských krajín únie definovalo korupciu ako samostatný zločin v trestnom práve (Volejníková, J., 2007).

Rebríček uzatvárajú krajiny, ktoré až na Grécko a Taliansko, patria alebo donedávna patrili medzi tranzitívne ekonomiky. Grécko a Taliansko, spolu so Španielskom a Portugalskom, patria medzi najrizikovejšie štáty pôvodnej EÚ 15. Čo sa týka Maďarska, udržiava si svoju stabilnú pozíciu. Rovnako ako v Grécku aj v Maďarsku panuje pomerne nízka dôvera obyvateľstva k politikom, problémom tu zostáva hlavne korupcia spojená s financovaním politických strán. Po ňom nasleduje Poľsko a o ďalšiu priečku sa v roku 2009 delila Česká republika s Litvou. Zatiaľ čo Litva si svoje postavenie neustále mierne vylepšuje, Česká republika zaznamenala prepád. Podobne je to aj s Lotyšskom a Slovenskom, ktoré sa tak isto delia o spoločnú pozíciu. Oba tieto štáty majú dlhodobo problémy s korupciou, ktorá je rozšírená hlavne v oblasti politiky, súdnictva, colnej správy, polícii, zdravotníctva a zadávaní verejných zákaziek.

Na posledných miestach sa objavuje už spomínané Taliansko spolu s Bulharskom, Gréckom a Rumunskom. Práve tieto posledné tri krajiny sa spolu delia o 71. priečku v celosvetovom hodnotení. Podľa Európskej komisie majú s korupciou najväčšie problémy Bulharsko a Rumunsko, pretože nedosahujú dostatočnú mieru prijímania protikorupčných opatrení.

Zaujímavosťou je, že takmer vo všetkých nových členských krajinách sa opakuje rovnaká situácia, čo sa týka vnímanej korupcie. Od začiatku až do takmer polovice sledovaného obdobia môžeme u nich sledovať nepriaznivý vývoj a po ich vstupe do EÚ vidíme mierne zlepšenie. Výnimkou je rok 2009, ktorý takmer pre všetky z nich znamenal zhoršenie korupčnej situácie.

Detailnejším pohľadom na vývoj indexu CPI v sledovanom období v jednotlivých krajinách, by sme mohli vypožorovať dve skupiny krajín. Do prvej radíme tie, v ktorých je miera korupcie stabilná a nedochádza v nich k väčším výkyvom. Patrí tu Dánsko, Švédsko, Holandsko, Luxembursko, Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko, Španielsko, Portugalsko, Maďarsko a Bulharsko, aj keď v posledných troch štátoch je miera korupcie podstatne vyššia

ako u ostatných. V druhej skupine sa naopak budú nachádzať krajiny, v ktorých sa miera korupcie ešte neustálila a neustále sa vyvíja, či už v kladnom alebo negatívnom zmysle. V niektorých prípadoch nejde o veľké výkyvy, ale sú väčšie ako o 1 bod CPI. Do tejto skupiny môžeme zaradiť Fínsko, Írsko, Belgicko, Rakúsko, Veľkú Britániu, Cyprus, Estónsko, Slovinsko, Malta, Poľsko, Česká republika, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Taliansko, Grécko a Rumunsko.

3.3 CPI a HDP na obyvateľa

Mnoho ekonómov zaoberajúcich sa otázkou vplyvu korupcie na úroveň HDP, si kladie otázku: Je krajina chudobná kvôli korupcii alebo je krajina skorumpovaná kvôli chudobe? Nájdu sa takí, čo medzi týmito dvomi ukazovateľmi nevidia žiadnu príčinnú väzbu, viac zastávaný je však názor, že tieto skutočnosti na seba silno pôsobia. Už z vyššie položenej otázky môžeme vypožorovať, že nejde zrejme iba o jednostranný vzťah, teda nie len miera korupcie ovplyvňuje ekonomickú úroveň, ale aj samotná ekonomická úroveň má vplyv na mieru korupcie v krajine.

V mojej časovej analýze som sa rozhodla overiť mieru závislosti úrovne HDP na miere vnímania korupcie, vyjadrenou pomocou indexu CPI, a to na vzorke krajín Európskej únie (pre každú krajinu zvlášť). Ako som už spomínala, z tejto analýzy som musela vypustiť Cyprus a Maltu, pre ktoré neboli dostupné všetky potrebné údaje. Sledovaným obdobím budú roky 1999 – 2008.

Hrubý domáci produkt je podľa Klikovej a Kotlána *najčastejšie používaným agregátom na meranie produkcie. Jedná sa o celkovú finálnu produkciu (tovarov a služieb) vyrobenú v danej krajine za sledované obdobie, a to výrobnými faktormi umiestnenými v tejto krajine. Nezáleží na tom, kto výrobné faktory vlastní, ale kde sú umiestnené* (Kliková, Ch. Kotlán, I., 2006, s. 86).

3.3.1 Vývoj HDP na obyvateľa v krajinách EÚ

Pri medzinárodných porovnávaniach výkonnosti ekonomík jednotlivých krajín sa však častejšie využíva objemový index HDP na obyvateľa. Výpočet je uskutočnený ako pomer

nominálneho HDP a počtu obyvateľstva danej zeme. Keďže pri mojej práci budem porovnávať krajiny Európskej únie, tak som pre ešte lepšiu vypovedajúcu hodnotu zvolila index HDP na obyvateľa v parite kúpnej sily (PPS) vo vzťahu k EÚ 27, ktorý zostavuje Eurostat. Hodnota tohto indexu pre EÚ 27 je 100 (%). Ak je hodnota indexu vyššia ako 100 (%), potom je úroveň HDP na obyvateľa v krajine vyššia ako priemer EÚ, a naopak. Základné údaje sú vyjadrené v PPS, t. j. spoločnej meny, ktorá eliminuje rozdiely v cenových hladinách medzi krajinami a umožňuje zmysluplné objemové porovnanie HDP medzi krajinami (Eurostat, GDP per capita in PPS 2008). V tabuľke sa nachádzajú hodnoty indexu HDP na obyvateľa v PPS za jednotlivé krajiny. Zoradené sú vo zostupnom poradí podľa hodnoty, ktorú dosiahli v poslednom sledovanom roku.

Tab. 2.2 Vývoj HDP na obyvateľa v PPS (EÚ 27 = 100)

Krajina\rok	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Luxembursko	237,3	243,7	234,1	240,2	247,6	252,7	254,5	272,2	275,2	276,4
Írsko	125,7	130,9	132,5	138,0	140,8	142,1	144,1	145,5	148,1	135,4
Holandsko	130,8	134,3	133,7	133,4	129,3	129,2	130,8	131,2	132,2	134,0
Rakúsko	131,2	131,4	125,1	126,2	126,8	126,8	124,5	124,6	123,0	123,5
Dánsko	130,8	131,6	127,8	128,4	124,1	125,6	123,7	124,2	121,3	120,1
Švédsko	125,3	126,7	121,4	121,1	122,6	124,7	120,3	121,2	122,8	120,0
Fínsko	114,6	117,1	115,2	114,8	112,5	116,1	114,3	114,1	117,9	116,8
Veľká Británia	117,8	119,0	119,8	120,6	121,7	123,7	121,9	120,3	116,7	116,2
Nemecko	122,1	118,5	116,6	115,2	116,5	116,3	116,9	116,1	115,8	115,6
Belgicko	123,0	126,1	123,7	125,3	123,3	121,2	119,8	117,8	115,7	115,1
Francúzsko	114,7	115,4	115,7	116,0	111,8	110,0	110,6	108,8	108,5	108,0
Španielsko	96,3	97,4	98,1	100,5	100,9	101,0	102,0	104,6	105,0	102,6
Taliansko	117,5	116,9	117,8	111,9	110,7	106,6	104,9	104,2	103,5	101,8
Cyprus	87,3	88,8	90,9	89,2	88,9	90,3	90,9	90,7	93,6	95,8
Grécko	82,7	84,1	86,5	90,2	92,6	94,0	91,8	93,0	92,8	94,3
Slovinsko	80,6	79,8	79,7	82,2	83,4	86,4	87,5	87,7	88,6	90,9
Česká republika	69,5	68,5	70,2	70,4	73,4	75,1	75,9	77,0	80,1	80,4
Malta	81,0	83,6	77,9	79,5	78,3	77,0	77,9	76,8	76,5	76,0
Portugalsko	78,2	78,0	77,3	77,0	76,6	74,6	77,0	76,4	75,6	76,0
Slovensko	50,5	50,1	52,4	54,1	55,4	57,0	60,2	63,4	67,7	72,2
Estónsko	42,5	45,0	46,4	50,0	54,5	57,4	61,6	65,2	68,8	67,4
Maďarsko	54,7	55,3	58,9	61,6	62,8	63,4	63,2	63,2	62,6	64,4
Litva	38,9	39,3	41,5	44,1	49,1	50,5	52,9	55,3	59,3	61,9
Lotyšsko	36,0	36,7	38,7	41,2	43,3	45,6	48,6	51,6	55,7	57,3
Poľsko	48,5	48,3	47,6	48,3	48,9	50,6	51,4	51,9	54,4	56,4
Rumunsko	26,2	26,1	27,8	29,4	31,3	34,1	35,0	38,4	41,6	46,0
Bulharsko	26,9	27,8	29,2	30,9	32,5	33,7	34,5	36,5	37,7	41,3

Zdroj: Eurostat, vlastná úprava

Môžeme pozorovať, že sa hodnota indexu pohybovala v sledovanom období v jednotlivých členských krajinách Európskej únie od 26,1 % do 276,4 % celoúniového priemeru. Zatiaľ čo v Luxembursku dosahuje takto vyjadrený HDP takmer 2,7-násobok priemeru EÚ, Rumunsko či Bulharsko sú 60 a viac percent pod priemerom.

Luxembursko je v tabuľke nasledované Írskom a Holandskom. Do skupiny krajín, ktorých HDP na obyvateľa v PPS, je nad priemerom patria aj Rakúsko, Dánsko, Švédsko, Fínsko, Veľká Británia, Nemecko, Belgicko, Francúzsko, Španielsko a Taliansko.

Pod hranicou 100 % sa ako prvé v roku 2008 nachádza Cyprus, ktorý má najvyššie HDP spomedzi nových členských štátov. Nasleduje Grécko, Slovinsko, Česká republika, Malta, Portugalsko, Slovensko, Estónsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Poľsko, Rumunsko a Bulharsko.

Je zaujímavé pozorovať, ako rozdielne sa v tomto ohľade vyvíjajú nové a staré členské štáty. Zatiaľ čo v tých starších môžeme sledovať klesajúci trend vo vývoji tohto ukazovateľa u nových členských štátov je to (a to hlavne od ich vstupu do EÚ) práve naopak. Súvisí to s konvergenciou a tempom rastu HDP, ktorým sa však budem zaoberať v ďalšej časti.

Už zmienený vzťah medzi mierou korupcie v krajine je znázornený v nasledujúcich dvoch tabuľkách.

3.3.2 Vzťah medzi CPI a HDP/obyv. v jednotlivých krajinách EÚ

Táto časť je venovaná časovej analýze, ktorú som uskutočnila na všetkých členských krajinách okrem Malty a Cypru, pre ktoré neboli dostupné všetky potrebné údaje za sledované obdobie, ktorým boli roky 1999 – 2008. Zvyšných 25 štátov EÚ som ale podrobila korelačnej analýze. Nezávislou premennou bola miera korupcie vyjadrená indexom CPI a závislou premennou bola ekonomická úroveň jednotlivých krajín v týchto desiatich rokoch. Cieľom tejto analýzy je pozorovať či je ekonomická úroveň jednotlivých krajín závislá na vývoji ich korupčnej situácie. Všetky výpočty boli uskutočnené v tabuľkovom procesore MS Excel.

Prvá tabuľka obsahuje krajiny v ktorých sa potvrdila priama lineárna závislosť medzi mierou korupcie v krajine a ekonomickou výkonnosťou.

Veľmi vysoký stupeň lineárnej závislosti má podľa výpočtov Slovensko a Lotyšsko. Korelačný koeficient sa v tejto skupine pohybuje v intervale **(0,9; 1)**. O týchto krajinách teda môžeme povedať, že index HDP na obyvateľa v rokoch 1999 - 2008 veľmi citlivo reaguje na zmeny korupčného vnímania. S klesajúcou mierou korupcie (CPI rastie) sa zvyšuje ekonomická úroveň krajiny a naopak zhoršujúca sa korupčná situácia má za následok jej znižovanie.

Tab. 2.3 Miera závislosti HDP/obyvateľa a CPI v rokoch 1999 - 2008

krajina\rok		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	korelácia
Slovensko	CPI	3,7	3,5	3,7	3,7	3,7	4	4,3	4,7	4,9	5	0,9731
	HDP/obyv.	50,5	50,1	52,4	54,1	55,4	57	60,2	63,4	67,7	72,2	
Lotyšsko	CPI	3,8	3,4	3,4	3,7	3,8	4	4,2	4,7	4,8	5	0,9526
	HDP/obyv.	36,0	36,7	38,7	41,2	43,3	45,6	48,6	51,6	55,7	57,3	
Estónsko	CPI	5,7	5,7	5,6	5,6	5,5	6	6,4	6,7	6,5	6,6	0,8825
	HDP/obyv.	42,5	45,0	46,4	50,0	54,5	57,4	61,6	65,2	68,8	67,4	
Slovinsko	CPI	6	5,5	5,2	6	5,9	6	6,1	6,4	6,6	6,7	0,8811
	HDP/obyv.	80,6	79,8	79,7	82,2	83,4	86,4	87,5	87,7	88,6	90,9	
Dánsko	CPI	10	9,8	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,5	9,4	9,3	0,8427
	HDP/obyv.	130,8	131,6	127,8	128,4	124,1	125,6	123,7	124,2	121,3	120,1	
Rumunsko	CPI	3,3	2,9	2,8	2,6	2,8	2,9	3	3,1	3,7	3,8	0,7396
	HDP/obyv.	26,2	26,1	27,8	29,4	31,3	34,1	35	38,4	41,6	46	
Česká republika	CPI	4,6	4,3	3,9	3,7	3,9	4,2	4,3	4,8	5,2	5,2	0,7304
	HDP/obyv.	69,5	68,5	70,2	70,4	73,4	75,1	75,9	77	80,1	80,4	
Veľká Británia	CPI	8,6	8,7	8,3	8,7	8,7	8,6	8,6	8,6	8,3	7,7	0,6449
	HDP/obyv.	117,8	119,0	119,8	120,6	121,7	123,7	121,9	120,3	116,7	116,2	
Litva	CPI	3,4	4,1	4,8	4,8	4,7	4,6	4,8	4,8	4,8	4,6	0,5588
	HDP/obyv.	38,9	39,3	41,5	44,1	49,1	50,5	52,9	55,3	59,3	61,9	
Švédsko	CPI	9,4	9,4	9	9,3	9,3	9,2	9,2	9,2	9,3	9,3	0,5028
	HDP/obyv.	125,3	126,7	121,4	121,1	122,6	124,7	120,3	121,2	122,8	120	
Bulharsko	CPI	3,3	3,5	3,9	4	3,9	4,1	4	4	4,1	3,6	0,4114
	HDP/obyv.	26,9	27,8	29,2	30,9	32,5	33,7	34,5	36,5	37,7	41,3	
Holandsko	CPI	9	8,9	8,8	9	8,9	8,7	8,6	8,7	9	8,9	0,3638
	HDP/obyv.	130,8	134,3	133,7	133,4	129,3	129,2	130,8	131,2	132,2	134	
Portugalsko	CPI	6,7	6,4	6,3	6,3	6,6	6,3	6,5	6,6	6,5	6,1	0,3508
	HDP/obyv.	78,2	78,0	77,3	77,0	76,6	74,6	77	76,4	75,6	76	
Poľsko	CPI	4,2	4,1	4,1	4	3,6	3,5	3,4	3,7	4,2	4,6	0,3130
	HDP/obyv.	48,5	48,3	47,6	48,3	48,9	50,6	51,4	51,9	54,4	56,4	
Nemecko	CPI	8	7,6	7,4	7,3	7,7	8,2	8,2	8	7,8	7,9	0,2117
	HDP/obyv.	122,1	118,5	116,6	115,2	116,5	116,3	116,9	116,1	115,8	115,6	
Írsko	CPI	7,7	7,2	7,5	6,9	7,5	7,5	8,7	7,4	7,5	7,7	0,1855
	HDP/obyv.	125,7	130,9	132,5	138,0	140,8	142,1	144,1	145,5	148,1	135,4	
Taliansko	CPI	4,7	4,6	5,5	5,2	5,3	4,8	5	4,9	5,2	4,8	0,0664
	HDP/obyv.	117,5	116,9	117,8	111,9	110,7	106,6	104,9	104,2	103,5	101,8	

Zdroj: vlastné výpočty a úprava

Vysokú silu lineárnej závislosti pozorujeme v Estónsku, Slovinsku, Dánsku, Rumunsku a Českej republike. V tejto skupine sa korelačný koeficient pohybuje v intervale $\langle 0,7 ; 0,9 \rangle$.

Ďalšiu skupinu tvorí Veľká Británia, Litva, Švédsko. Korelačný koeficient v týchto krajinách dosahuje hodnoty $\langle 0,5 ; 0,7 \rangle$, čo značí významnú lineárnu závislosť.

Bulharsko, Holandsko, Portugalsko, Poľsko, Nemecko, Írsko a Taliansko tvoria dosť veľkú skupinu, v ktorej môžeme sledovať len pomerne nízku alebo takmer žiadnu mieru lineárnej závislosti (korelačný koeficient je **nížší ako 0,5**), a teda zmena CPI má v sledovanom období len malý vplyv na vývoj indexu HDP na obyvateľa.

V druhej tabuľke môžeme sledovať krajiny, u ktorých bola výpočtom dokázaná nepriama korelačná závislosť, korelačný ukazovateľ je teda < 0 . Nepriama závislosť značí, že zvyšujúca alebo znižujúca sa miera korupcie v krajine medzi rokmi 1999 - 2008, má na jej ekonomiku presne opačný vplyv ako by sa dalo očakávať. HDP sa pri zlepšujúcej sa korupčnej situácii v krajine nezvyšuje, ale naopak znižuje (a opačne).

Tab. 2.4 Miera závislosti HDP/obyvateľa a CPI

krajina\rok		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	korelácia
Francúzsko	CPI	6,6	6,7	6,7	6,3	6,9	7,1	7,5	7,4	7,3	6,9	-0,7975
	HDP/obyv.	114,7	115,4	115,7	116,0	111,8	110	110,6	108,8	108,5	108	
Luxembursko	CPI	8,8	8,6	8,7	9	8,7	8,4	8,5	8,6	8,4	8,3	-0,7343
	HDP/obyv.	237,3	243,7	234,1	240,2	247,6	252,7	254,5	272,2	275,2	276,4	
Rakúsko	CPI	7,6	7,7	7,8	7,8	8	8,4	8,7	8,6	8,1	8,1	-0,5941
	HDP/obyv.	131,2	131,4	125,1	126,2	126,8	126,8	124,5	124,6	123	123,5	
Grécko	CPI	4,9	4,9	4,2	4,2	4,3	4,3	4,3	4,4	4,6	4,7	-0,4874
	HDP/obyv.	82,7	84,1	86,5	90,2	92,6	94	91,8	93	92,8	94,3	
Maďarsko	CPI	5,2	5,2	5,3	4,9	4,8	4,8	5	5,2	5,3	5,1	-0,4410
	HDP/obyv.	54,7	55,3	58,9	61,6	62,8	63,4	63,2	63,2	62,6	64,4	
Belgicko	CPI	5,3	6,1	6,6	7,1	7,6	7,5	7,4	7,3	7,1	7,3	-0,4253
	HDP/obyv.	123,0	126,1	123,7	125,3	123,3	121,2	119,8	117,8	115,7	115,1	
Fínsko	CPI	9,8	10	9,9	9,7	9,7	9,7	9,6	9,6	9,4	9,3	-0,2254
	HDP/obyv.	114,6	117,1	115,2	114,8	112,5	116,1	114,3	114,1	117,9	116,8	
Španielsko	CPI	6,6	7	7	7,1	6,9	7,1	7	6,8	6,7	6,5	-0,1971
	HDP/obyv.	96,3	97,4	98,1	100,5	100,9	101	102	104,6	105	102,6	

Zdroj: vlastné výpočty a úprava

Veľmi vysokú nepriamu lineárnu závislosť nemá v tejto skupine ani jedna krajina. Francúzsko a Luxembursko majú vysokú nepriamu lineárnu závislosť. Rakúsko má významnú nepriamu lineárnu závislosť a ostatné krajiny ako Grécko, Maďarsko, Belgicko, Fínsko a Španielsko majú len malú alebo takmer žiadnu. Tieto krajiny sa predstavili ako krajiny, v ktorých zvyšujúca sa korupcia nevedie k znižovaniu ekonomickej úrovne, a naopak. Môže to byť spôsobené tým, že sú to prevažne vyspelé krajiny, s pomerne nízkym výskytom korupcie, a tak ich ekonomická úroveň nereaguje na malé výkyvy v zmene korupcie, ale je zrejme výsledkom iných faktorov. Výnimkou je Maďarsko, Grécko a Španielsko, v ktorých je korupcia pomerne silno zakotvená, avšak nepredstavuje až takú prekážku pre zväčšovanie ich ekonomickej úrovne.

Je potrebné ale upozorniť na to, že tento vzťah medzi úrovňou HDP a mierou korupcie v krajine je iba relatívny. Nemožno totiž s istotou tvrdiť, že na úroveň HDP má vplyv iba miera korupcie.

Priama lineárna závislosť je zrejme dôsledok toho, že investorov a podnikateľov, ktorý vytvárajú domáci produkt, lákajú viac krajiny, v ktorých nemusia vynaložiť veľkú námahu a finančné prostriedky na zbytočnú byrokráciu (i keď existujú aj výnimky, kedy investori prichádzajú do krajín s vysokou korupciou zámerne, úplatky im v niektorých prípadoch totiž uľahčujú cestu na trh, s cieľom odstrániť konkurenciu a dosiahnuť monopolné postavenie). Najväčšiu koreláciu sledujeme v ekonomicky menej vyspelých krajinách, čo je podľa mňa zapríčinené tým, že práve tieto krajiny predstavujú pre investorov veľký ekonomický potenciál, a práve preto veľmi citlivo reagujú na zmeny v korupčnom vnímaní.

Dôvodov toho, že sa hypotéza o priamej lineárnej závislosti medzi hodnotou indexu CPI a hodnotou HDP nepotvrdila u všetkých krajín, môže byť niekoľko.

Vo vzorke pozorovaných krajín sa totiž nachádzajú také, ktorých ekonomická úroveň je na veľmi vysokom stupni, na druhej strane sú ale nové členské krajiny, ktoré boli zväčša súčasťou socialistického bloku. V týchto štátoch sa ekonomika aj hospodárstvo ešte stále transformuje. Často krát je s touto transformáciou v tranzitívnych krajinách spájaná aj korupcia, čo odpovedá jej sledovanej vysokej úrovni v týchto oblastiach. Nedá sa však

povedať, že táto nízka úroveň HDP je iba dôsledkom korupcie, ale skôr celej tejto ich transformácie a odlišnej štruktúry hospodárstva.

Na vzťah medzi korupciou a ekonomickou vyspelosťou má vplyv morálna a politická kultúra v jednotlivých krajinách. Ide o to, či korupcia pre ľudí, obchodníkov, podnikateľov a investorov predstavuje pri výkone ich práce neprekonateľnú prekážku, alebo je v ich živote zakorenená natoľko, že ju už ani nevnímajú a je súčasťou ich fungovania.

3.3.3 Vzťah medzi CPI a HDP/obyv. v rámci celej EÚ

V ďalšej tabuľke už môžeme sledovať tento vzťah na celoúniovej úrovni. Ide o prierezovú analýzu a vo vzorke pozorovaných krajín sa už nachádza aj Cyprus s Maltou. Pozorované obdobie sa ale tým pádom mení na r. 2004 – 2008. Krajiny sú zoradené podľa toho, aké miesto dosiahli v celkovom hodnotených priemerných hodnôt CPI a HDP v tomto období. Analýzu budem uskutočňovať práve na základe porovnávania pozícií krajín, ktoré dosiahli v oboch rebríčkoch, aby som zistila, či platí, že krajiny s vysokým CPI majú zároveň najvyššie HDP na obyvateľa. Inak povedané, či najbohatšie krajiny bývajú zároveň najmenej skorumpované.

Výpočet celkovej miery závislosti za Európsku úniu dokazuje, že v rámci nej ako celku dochádza k vysokej priamej lineárnej závislosti, vyplýva to z hodnoty korelačného koeficientu, ktorá je **0,8612**. Potvrdila sa teda hypotéza o vzťahu (aj keď relatívnom) medzi mierou korupcie a ekonomickej vyspelosti.

V grafickom porovnaní sledujeme, ako sa jednotlivé krajiny umiestnili v rebríčkoch priemerných hodnôt CPI a HDP na obyvateľa. Vidíme že existuje závislosť medzi mierou korupcie a ekonomickou vyspelosťou, keďže prvých jedenásť krajín, v ktorých bola vyčíslená najnižšia priemerná úroveň korupcie dosahuje zároveň najvyššie HDP na obyv. Možno teda potvrdiť, že v tomto prípade platí, že bohatšie krajiny bývajú menej skorumpované ako tie chudobnejšie. Medzi týmito jedenástimi krajinami sa nachádzajú také, u ktorých dochádza k menším zmenám v poradí ako Holandsko, Nemecko, Rakúsko, Belgicko, Dánsko a Švédsko. Naopak Luxembursko, Írsko a Fínsko zaznamenali väčšie prepady. Napríklad Fínsko je na tom čo sa týka korupčnej situácie najlepšie, v rámci ekonomickej vyspelosti ale trochu zaostáva. Luxembursko a Írsko sú zase pomerne bohaté, avšak trochu zaostávajú v rebríčku CPI. Nejde však o veľké rozdiely a index CPI v oboch krajinách sa nachádza nad

jeho priemernou hodnotou v rámci celej EÚ. Veľká Británia a Francúzsko sú jediné dve krajiny v celej tejto analýze, ktoré sa umiestňujú na rovnakých priečkach v rebríčkoch priemerného CPI a priemerného HDP na obyvateľa.

V pozorovaní ostatných krajín vidíme, že dochádza len k malým zmenám pozícií v oboch rebríčkoch. Výnimkou je len Taliansko spolu s Gréckom a Portugalskom. Taliansko a Grécko patria medzi krajiny s pomerne vysokým HDP na obyvateľa, ale čo sa týka korupcie zaostávajú za ostatnými vyspelými krajinami EÚ.

Tab. 2. 5 Priemerné hodnoty CPI a HDP/obyv. v jednotlivých krajinách (2004 – 2008)

CPI			HDP/obyv.	
Fínsko	9,52	1.	Luxembursko	266,20
Dánsko	9,44	2.	Írsko	143,04
Svédsko	9,24	3.	Holandsko	131,48
Holandsko	8,78	4.	Rakúsko	124,48
Luxembursko	8,44	5.	Dánsko	122,98
Rakúsko	8,38	6.	Svédsko	121,80
Veľká Británia	8,36	7.	Veľká Británia	119,76
Nemecko	8,02	8.	Belgicko	117,92
Írsko	7,76	9.	Nemecko	116,14
Belgicko	7,32	10.	Fínsko	115,84
Francúzsko	7,24	11.	Francúzsko	109,18
Španielsko	6,82	12.	Taliansko	104,20
Estónsko	6,44	13.	Španielsko	103,04
Portugalsko	6,40	14.	Grécko	93,18
Slovinsko	6,36	15.	Cyprus	92,26
Malta	6,28	16.	Slovinsko	88,22
Cyprus	5,68	17.	Česká republika	77,70
Maďarsko	5,08	18.	Malta	76,84
Taliansko	4,94	19.	Portugalsko	75,92
Česká republika	4,74	20.	Slovensko	64,10
Litva	4,72	21.	Estónsko	64,08
Slovensko	4,58	22.	Maďarsko	63,36
Lotyšsko	4,54	23.	Litva	55,98
Grécko	4,46	24.	Poľsko	52,94
Bulharsko	3,96	25.	Lotyšsko	51,76
Poľsko	3,88	26.	Rumunsko	39,02
Rumunsko	3,30	27.	Bulharsko	36,74
celková korelácia		0,861155924		

CPI	Zmena poradia	HDP/obyv.
Fínsko	1.	Luxembursko
Dánsko	2.	Írsko
Svédsko	3.	Holandsko
Holandsko	4.	Rakúsko
Luxembursko	5.	Dánsko
Rakúsko	6.	Svédsko
Veľká Británia	7.	Veľká Británia
Nemecko	8.	Belgicko
Írsko	9.	Nemecko
Belgicko	10.	Fínsko
Francúzsko	11.	Francúzsko
Španielsko	12.	Taliansko
Estónsko	13.	Španielsko
Portugalsko	14.	Grécko
Slovinsko	15.	Cyprus
Malta	16.	Slovinsko
Cyprus	17.	Česká republika
Maďarsko	18.	Malta
Taliansko	19.	Portugalsko
Česká republika	20.	Slovensko
Litva	21.	Estónsko
Slovensko	22.	Maďarsko
Lotyšsko	23.	Litva
Grécko	24.	Poľsko
Bulharsko	25.	Lotyšsko
Poľsko	26.	Rumunsko
Rumunsko	27.	Bulharsko

Legenda: Zmena o ... priečku/ok		
1	→	8
2	→	9
3	→	10
4	→	žiadnu
5	→	
7	→	

Zdroj: vlastné výpočty a úprava

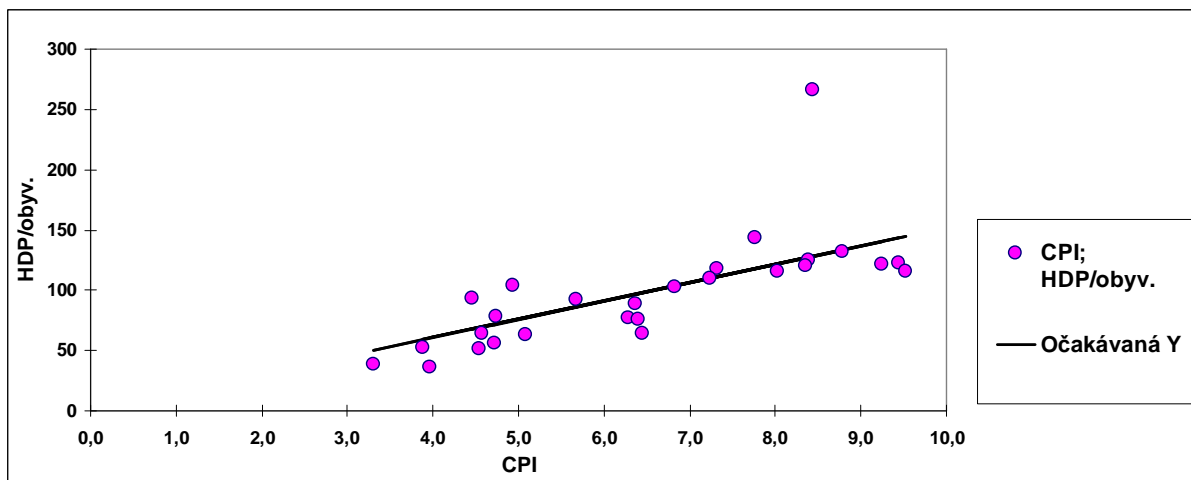
V celku sa teda, až na malé výnimky, potvrdilo tvrdenie o tom, že bohaté krajiny bývajú zároveň najmenej skorumpované.

Aby bolo moje pozorovanie vzťahu medzi mierou korupcie a ekonomickou vyspelosťou kompletné, zakončím ho regresnou analýzou. Korelačný koeficient nie je totiž úplným

popisom údajov. Pre úplnejší popis potrebujeme poznať tvar priamky, ktorá popisuje tento vzťah. Takáto priamka sa nazýva **regresná priamka**. Jej rovnica je matematickým modelom skúmanej závislosti medzi cieľovou (závislou) premennou a premennou, ktorú nazývame ovplyvňujúca (nezávislá) (Kubanová, J., 2004).

Aj keď ako som už spomínala, vzťah korupcie môže byť obojstranný, pre moju prácu som si zvolila za nezávislú premennú **index CPI** a za závislú premennú **ekonomickú výkonnosť**. Každý krajine tak je pridelená usporiadaná dvojica (x_i, y_i) , kde x_i predstavuje priemernú mieru korupcie a y_i priemerný HDP na obyvateľa (tieto priemerné hodnoty sú vyčíslené za sledované obdobie r. 2004 – 2008 a sú uvedené v predchádzajúcej tabuľke). Každý hodnote ukazovateľa CPI patrí skutočná hodnota ekonomickej vyspelosti zistená meraním, ale tiež hodnota teoretická (**očakávaná**). Regresná priamka združuje všetky tieto očakávané hodnoty a môžeme ju považovať za akúsi normu, okolo ktorej sa pohybujú obvyklé hodnoty javu. Možno potom zhodnotiť, či medzi javmi existuje závislosť a či sa skutočné hodnoty tomuto stavu blížila, výrazne ho prekračujú alebo nedosahujú (Kubanová, J., 2004).

Graf 2.1 Regresná priamka – Vzťah medzi CPI a HDP/obyv.

Zdroj: vlastné spracovanie a úprava

Z grafu vidíme, že sa potvrdila závislosť ekonomickej vyspelosti na miere korupcie. Všetky krajiny sa veľmi približujú očakávanému stavu. Jedinou krajinou, ktorá tento stav výrazne prekračuje a predstavuje tak jediná odľahlú (extrémnu) hodnotu, je Luxembursko, ktoré za to vďaka svojej veľmi vysokej ekonomickej vyspelosti. Je teda zrejmé, že v tomto prípade ekonomické bohatstvo Luxemburska výrazne prevyšuje to, ktorého očakávaný stav je určený závislosťou na miere korupcie.

3.4 *CPI a tempo ekonomického rastu*

V tejto časti by som sa chcela venovať tomu, či sa dá vypožorovať nejaký vzťah aj medzi tempom ekonomického rastu a mierou korupcie. Nebudem už však uskutočňovať časovú analýzu, ale zameriam sa iba na prierezovú, keďže by som jej výsledok chcela porovnať s výsledkom prechádzajúcej analýzy, týkajúcej sa vzťahu ekonomickej úrovne a miery korupcie.

Myslím si totiž, že najväčšie tempo ekonomického rastu nemajú krajiny, ktoré sú ekonomicky najvyspelejšie a najbohatšie, ale že je to práve naopak. Teda, že väčší ekonomický rast vykazujú krajiny, ktoré sú na nižšej ekonomickej úrovni. Keďže sa v predchádzajúcej časti potvrdila hypotéza o tom, že bohatšie krajiny sú najmenej skorumpované, predpokladám, že moja ďalšia analýza by mala dôjsť k záveru, že krajiny s vysokým tempom ekonomického rastu (teda ekonomicky menej vyspelé krajiny – nové členské štáty) bývajú tými najviac skorumpovanými. Malo by to byť podľa môjho názoru dôsledkom toho, že v prípade týchto nových členských štátov ide prevažne o bývalé socialistické krajiny, ktoré sú pre investorov lákavé hlavne vďaka svojmu nevyužitému potenciálu v pracovnej sile a ďalších výrobných faktoroch, a teda ich ekonomiky rastú rýchlejšie ako vo vyspelejších krajinách, ktoré sa už pohybujú na hranici svojich potenciálnych možností. Avšak pri transformácii týchto centrálne plánovaných ekonomík na tržné hospodárstvo, dochádzalo často krát k nedovoleným praktikám, týkajúcich sa hlavne privatizácií, čím sa v nich začala rozrastať korupcia, s ktorou sa týmto krajinám nepodarilo dodnes vypořiadat'.

3.4.1 Ekonomický rast

Ekonomický rast je obecné výsledkom zmeny dostupných výrobných faktorov v danej krajine a zmeny v intenzite ich využitia (produktivite). Je vypočítaný ako zmena (zvýšenie alebo zníženie) reálneho produktu ekonomiky za určité obdobie, spravidla jeden rok. Je to teda rozdiel medzi úrovňou reálneho produktu v danom roku a úrovňou reálneho produktu v roku predchádzajúcom:

$$\text{ekonomický rast} = Q_t - Q_{t-1},$$

kde Q_t vyjadruje reálny produkt v danom roku a Q_{t-1} reálny produkt v predchádzajúcom roku.

Rýchlosť (tempo) ekonomického rastu je spravidla vyjadrovaná ako miera ekonomického rastu. Je to v percentách vyjadrená zmena reálneho produktu ekonomiky, ku ktorej došlo v priebehu roka. Vypočítava sa ako pomer prírastku veličiny za jednotku času (rok) k tejto veličine (násobenej sto) (Jurečka, V.; Jánošíková, I., 2006).

$$\text{Miera ekonomického rastu} = \frac{Q_t - Q_{t-1}}{Q_{t-1}} \cdot 100$$

3.4.2 Vývoj tempa ekonomického rastu v krajinách EÚ

Tabuľka 3. 6 zobrazuje vývoj tempa ekonomického rastu v členských krajinách Európskej únie. Krajiny sú zoradené podľa priemerného tempa rastu v r. 2004 – 2008.

Pozorujeme, že až po deviatu priečku sa v rebríčku nachádzajú výlučne nové členské krajiny. Všetky tieto krajiny majú pomerne vysoký ekonomický rast. Rok 2008, ktorý sa niesol v znamení ekonomickej krízy, priniesol všetkým krajinám výrazné spomalenie rastu. Najvýraznejšie bolo v tejto skupine zasiahnuté Estónsko spolu s Lotyšskom. Obe tieto krajiny sa vyznačovali pomerne rýchlo rastúcimi ekonomikami, avšak v r. 2008 malo ich tempo rastu zápornú hodnotu. Môžeme to vidieť aj z vyznačených hodnôt v tabuľke, kde 12,2 percentný rast predstavuje najvyššiu hodnotu ekonomického rastu spomedzi všetkých krajín EÚ v sledovanom období a -4,6 percentný ekonomický pokles zas najnižšiu hodnotu. Obe tieto odľahlé hodnoty pri tom patria práve Lotyšsku.

V ďalšom poradí, teda od desiatej až po dvadsiatu siedmu priečku, sa nachádzajú takmer výhradne staré členské krajiny, až na Cyprus, Maltu a Maďarsko. Práve Malta a Maďarsko vykazujú najpomalší ekonomický rast spomedzi nových členských krajín. Hoci Malta za Maďarskom spočiatku výrazne zaostávala, po jej vstupe do EÚ sa situácia obrátila a zatiaľ čo jej ekonomika pomerne rýchlo rástla, tá maďarská klesala. Ekonomická kríza sa v r. 2008 podpísala aj na starých členských krajinách. Tempo rastu v tomto roku výrazne kleslo a jeho hodnota vo väčšine týchto krajín iba mierne presahovala nulovú hranicu. Švédsko, Dánsko a Taliansko sa dokonca nachádzali až pod ňou.

Tab. 2.6 Vývoj tempa ekonomického rastu v krajinách EÚ v r. 2004 – 2008

Krajina\rok	2004	2005	2006	2007	2008	priemer
Slovensko	5,0	6,7	8,5	10,6	6,2	7,40
Lotyšsko	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,6	7,38
Litva	7,4	7,8	7,8	9,8	2,8	7,12
Rumunsko	8,5	4,2	7,9	6,3	7,3	6,84
Bulharsko	6,6	6,2	6,3	6,2	6,0	6,26
Estónsko	7,2	9,4	10,0	7,2	-3,6	6,04
Poľsko	5,3	3,6	6,2	6,8	5,0	5,38
Česká republika	4,5	6,3	6,8	6,1	2,5	5,24
Slovinsko	4,3	4,5	5,8	6,8	3,5	4,98
Luxembursko	4,4	5,4	5,6	6,5	0,0	4,38
Cyprus	4,2	3,9	4,1	5,1	3,6	4,18
Írsko	4,6	6,2	5,4	6,0	-3,0	3,84
Grécko	4,6	2,2	4,5	4,5	2,0	3,56
Fínsko	4,1	2,9	4,4	4,9	1,2	3,50
Španielsko	3,3	3,6	4,0	3,6	0,9	3,08
Malta	0,7	3,9	3,6	3,8	2,1	2,82
Rakúsko	2,5	2,5	3,5	3,5	2,0	2,80
Maďarsko	4,9	3,5	4,0	1,0	0,6	2,80
Švédsko	4,1	3,3	4,2	2,5	-0,2	2,78
Holansko	2,2	2,0	3,4	3,6	2,0	2,64
Belgicko	3,2	1,8	2,8	2,9	1,0	2,34
Veľká Británia	3,0	2,2	2,9	2,6	0,5	2,24
Francúzsko	2,5	1,9	2,2	2,3	0,4	1,86
Nemecko	1,2	0,8	3,2	2,5	1,3	1,80
Dánsko	2,3	2,4	3,4	1,7	-0,9	1,78
Portugalsko	1,5	0,9	1,4	1,9	0,0	1,14
Taliansko	1,5	0,7	2,0	1,5	-1,3	0,88

Zdroj: Eurostat, vlastné spracovanie

3.4.3 Vzťah medzi CPI a tempom rastu v rámci celej EÚ

Pri tejto analýze vzťahu mierou korupcie a tempom ekonomického rastu budem postupovať podobne ako v predchádzajúcej časti. V nasledujúcej tabuľke sa preto nachádzajú zoradené krajiny podľa toho, aké miesto obsadili v priemernom hodnotení indexu CPI a v priemernom tempe rastu za sledované obdobie r. 2004 – 2008.

Grafické znázornenie zmeny poradia, ktoré som vypracovala v predchádzajúcej časti by bolo zrejme zbytočné a neprehľadné, keďže už na prvý pohľad môžeme pozorovať, že krajiny, ktoré sú na tom z hľadiska miery korupcie najlepšie, sú na tom čo sa týka hodnotenia tempa rastu podstatne horšie. Už len z pohľadu na tieto dva rebríčky teda vyplýva, že výpočet korelačnej analýzy dosvedčí, že pôjde o nepriamu lineárnu závislosť.

Samotná hodnota korelačného koeficientu **-0,5956** dokazuje, že tieto úvahy boli oprávnené, keďže ako som už pri metodike korelačnej analýzy uviedla, záporná hodnota naznačuje nepriamu lineárnu závislosť. Pre upresnenie, to že sa absolútna hodnota koeficientu nachádza v intervale **(0,5; 0,7)** znamená, že ide o významnú nepriamu lineárnu závislosť.

Tab. 2.7 Priemerné hodnoty CPI a tempa rastu za obdobie rokov 2004 - 2008

CPI			Tempo rastu	
Fínsko	9,52	1.	Slovensko	7,40
Dánsko	9,44	2.	Lotyšsko	7,38
Švédsko	9,24	3.	Litva	7,12
Holandsko	8,78	4.	Rumunsko	6,84
Luxembursko	8,44	5.	Bulharsko	6,26
Rakúsko	8,38	6.	Estónsko	6,04
Veľká Británia	8,36	7.	Poľsko	5,38
Nemecko	8,02	8.	Česká republika	5,24
Írsko	7,76	9.	Slovinsko	4,98
Belgicko	7,32	10.	Luxembursko	4,38
Francúzsko	7,24	11.	Cyprus	4,18
Španielsko	6,82	12.	Írsko	3,84
Estónsko	6,44	13.	Grécko	3,56
Portugalsko	6,40	14.	Fínsko	3,50
Slovinsko	6,36	15.	Španielsko	3,08
Malta	6,28	16.	Malta	2,82
Cyprus	5,68	17.	Maďarsko	2,80
Maďarsko	5,08	18.	Rakúsko	2,80
Taliansko	4,94	19.	Švédsko	2,78
Česká republika	4,74	20.	Holandsko	2,64
Litva	4,72	21.	Belgicko	2,34
Slovensko	4,58	22.	Veľká Británia	2,24
Lotyšsko	4,54	23.	Francúzsko	1,86
Grécko	4,46	24.	Nemecko	1,80
Bulharsko	3,96	25.	Dánsko	1,78
Poľsko	3,88	26.	Portugalsko	1,14
Rumunsko	3,30	27.	Taliansko	0,88
Korelácia =		-0,595644207		

Zdroj: vlastné výpočty a úprava

Pri detailnejšom pohľade na tabuľku zistíme, že iba dve krajiny, ktoré sa nachádzajú medzi dvanástimi najlepšie hodnotenými krajinami, čo sa týka korupcie, sa umiestnili aj v prvej dvanástke najrýchlejšie rastúcich ekonomík. Týmito krajinami sú Luxembursko a Írsko, patria tak medzi výnimky, ktoré dosvedčujú, že ani rýchle tempo rastu nemusí vždy predurčovať krajine korupciu. V rebríčku ekonomického rastu sa tak zaradili medzi ďalších desať nových členských krajín. Z nich zaznamenalo v sledovanom období najrýchlejší priemerný

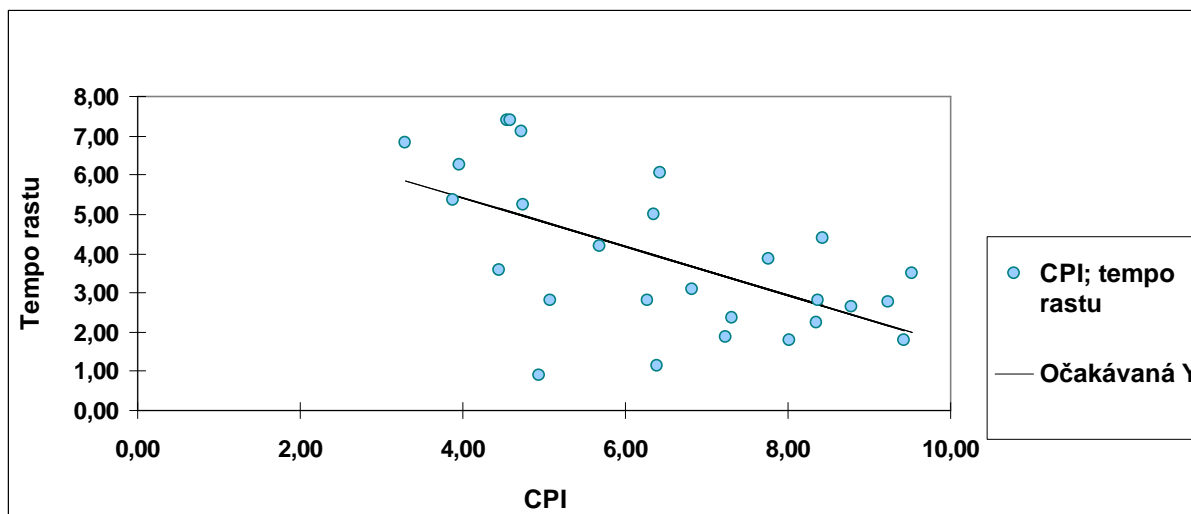
ekonomický rast Slovensko, avšak v rebríčku miery vnímania korupcie sa v rámci EÚ zaradzuje až na jeho chvost. Inak to nie je ani na nasledujúcich priečkach, kde sa opakuje rovnaký scenár. Jediným rozdielom je, že niektoré nové členské krajiny si pri porovnávaní oboch rebríčkov polepšili viac a iné menej. To, že si jedny polepšili menej ale v konečnom dôsledku nepredstavuje nič negatívne. Znamená to totiž, že v nich pozorujeme nízku mieru korupcie a zároveň vysoký ekonomický rast. Ide o Estónsko, Slovinsko a Cyprus. Najviac si naopak polepšilo už spomínané Slovensko, Lotyšsko, Rumunsko, Bulharsko, Poľsko, Česká republika, Litva. Zo starých členských krajín do tejto skupiny, s vysokou mierou korupcie a vysokým tempom ekonomického rastu, patrí iba Grécko. Jedinou krajinou, ktorá si v oboch rebríčkoch udržala svoju pozíciu, je Malta a napr. Maďarsko si polepšilo iba o jednu pozíciu. Spravidla sa dá teda konštatovať, že krajiny, ktoré sa v hodnotení korupcie umiestnili v prvej polovici rebríčku (mali tak najvyššie CPI a najnižšiu mieru korupcie), sa naopak pri hodnotení tempa rastu nachádzali v tej druhej polovici rebríčku (teda tých najpomalšie rastúcich ekonomík).

Ak by sme porovnávali výsledky tohto vzťahu a vzťahu medzi korupciou a ekonomickou úrovňou, zistili by sme, že sú úplne opačné. Krajiny, u ktorých sa v predchádzajúcej časti potvrdilo, že ich vysoká ekonomická úroveň je (okrem iného) aj výsledkom nízkej miery korupcie, vykazujú v tejto časti pomerne nízky ekonomický rast. V menej vyspelých krajinách, ktoré zaznamenajú podstatne vyššiu mieru korupcie, naopak sledujeme vyššie tempá rastu.

Aj pri tejto analýze vzťahu medzi CPI a tempom rastu je však potrebné podotknúť, že sa jednoznačne nedá tvrdiť, že ide iba o jednostranný vzťah. Otázkou je, či úroveň korupcie pôsobí na tempo rastu danej krajiny, alebo či samotný (rýchly alebo pomalý) ekonomický rast neovplyvňuje mieru korupcie v krajine.

V prípade, že znova použijeme pre dôkladnejšiu analýzu regresnú priamku zistíme, že má presne opačný sklon ako pri analýze vzťahu medzi úrovňou korupcie a ekonomickou vyspelosťou. To že je jej sklon opačný, som už odôvodnila vyššie tým, že v skutočnosti ide medzi týmito dvoma ukazovateľmi o nepriamu lineárnu závislosť, to znamená čím sa hodnota CPI zvyšuje, tým sa tempo rastu znižuje. Opäť som teda za nezávislú premennú zvolila index CPI a za závislú premennú tempo ekonomického rastu, aj keď ako som už spomínala, táto závislosť je zrejme obojstranná.

Graf 2.2 Vzťah medzi CPI a tempom rastu

Zdroj: vlastné spracovanie a úprava.

Podľa rozmiestnenia jednotlivých krajín okolo regresnej priamky môžeme povedať, že väčšina z nich sa skutočne, viac či menej, približuje očakávanému stavu, ktorý je daný závislosťou tempa rastu na miere korupcie v danej krajine. Nejde ale o taký tesný vzťah, aký bol dokázaný pri predchádzajúcej závislosti, keďže rozptyl jednotlivých bodov od priamky je väčší ako pri predchádzajúcom vzťahu. Tempo rastu teda očividne nezávisí iba od úrovne CPI, keďže na príkladoch niektorých krajín vidíme, že hoci sú si často podobné, čo sa týka miery sledovanej korupcie, nezhodujú sa v dosahovanom ekonomickom raste (napr. Taliansko, ktoré je najodľahlejším bodom pod priamkou, má priemerné CPI porovnateľné so Slovenskom, Lotyšskom či Litvou, avšak tie predstavujú, čo sa týka tempa rastu, práve opačný extrém).

Očakávanému stavu sa najviac priblížilo (teda leží na priamke alebo v jej tesnej blízkosti) Poľsko, Česká republika, Cyprus, Rakúsko, Veľká Británia, Holandsko a Dánsko.

Pod hranicou očakávaného vzťahu sa nachádzajú (z ľava): Grécko, Maďarsko, Taliansko, Malta, Portugalsko, Španielsko, Belgicko, Francúzsko a Nemecko. V tejto skupine sa nachádzajú prevažne staré členské štáty, s pomerne nízkou mierou korupcie. Výnimkou je len Maďarsko a Malta, ktoré ako jediné s pomedzi nových členských štátov nedosahujú očakávané tempo rastu aj napriek tomu, že majú pomerne vysokú mieru korupcie. Je nutné ale podotknúť, že sú na tom lepšie ako Grécko a Taliansko, ktoré sú k dosiahnutiu tejto hranice tiež veľmi ďaleko.

Rumunsko, Bulharsko, Litva, Lotyšsko, Slovensko, Slovinsko, Estónsko, Írsko, Luxembursko, Švédsko a Fínsko naopak tento očakávaný stav prekročili (vymenované v poradí z ľava do prava). V tejto skupine, tvorenej prevažne novými členskými štátmi, sú výnimkou Luxembursko, Švédsko a Fínsko, ktoré ako som už raz spomenula, dokazujú, že aj neskorumpované krajiny môžu rásť rýchlym tempom.

3.5 Zhrnutie pre Českú a Slovenskú republiku

Jedným z možných hľadísk pri posudzovaní korupcie je hľadisko, ktoré zohľadňuje spôsob ekonomickej organizácie spoločnosti. Tá totiž určuje jednotlivé oblasti výskytu a foriem korupčného jednania. Korupcia, ako forma netržnej výmeny v ekonomickom prostredí, môže byť realizovaná ako dôsledok neexistencie trhu v centrálne plánovaných ekonomikách, či ako sprievodný jav tržných zlyhaní v zmiešaných ekonomikách (hlavne pri poskytovaní verejných statkov). V ekonomikách, ktoré nedávno prešli transformáciou a medzi ktoré patrí aj Česká a Slovenská republika, sa „živnou pôdou“ pre korupciu stali veľké zmeny spoločenského systému. V týchto ekonomikách pôsobí dedičstvo socializmu, dôsledkom čoho sa korupcia stáva sprievodným javom transformácie.

Pri detailnejšom pohľade na vývoj korupcie v Česku a Slovensku musíme konštatovať, že hoci transformácia v týchto dvoch krajinách viac či menej úspešne prebehla, nepozorujeme žiadne výraznejšie zlepšenie korupčnej situácie od začiatku sledovaného obdobia. Transformačná korupcia teda vymizla, ale za to každodenná korupcia ostala a stále rastie.

Slovenská republika sa do hodnotenia Indexu vnímania korupcie zapojila v roku 1998, zatiaľ čo Česká republika už v roku 1996. Pri mojej práci som brala do úvahy obdobie od r. 1999-2008 a v tomto intervale možno u oboch vypožorovať rovnaký trend (spoločný aj pre ostatné nové členské štáty). Až do polovice sledovaného obdobia sa u nich korupčná situácia zhoršovala, alebo ostávala na rovnakej vysokej úrovni. Na prelome rokov 2003 - 2004 sa u nich však začalo prejavovať postupné zlepšovanie. Keď vezmeme do úvahy, že index CPI vždy zodpovedá vývoju korupcie okolo dvoch rokov dozadu, môžeme tento trend prisúdiť snahe oboch krajín vylepšiť si svoju korupčnú situáciu ešte pred vstupom do EÚ. V rebríčku CPI sa zo 180 sledovaných krajín v r. 2008 nachádzala Česká republika na 45. a Slovenská

republika na 52. mieste. Celkovo sa ukazuje, že Česko je na tom čo sa týka korupcie o niečo lepšie ako Slovensko, rozhodne sa ale nedá hovoriť o nejakom priepastnom rozdiel. V porovnaní s ostatnými členskými štátmi sú na tom ale oba štáty podstatne horšie. Priemerné CPI celej EÚ predstavovalo za obdobie od r. 2004 - 2008 6,5 bodu, zatiaľ čo hodnota Českej rep. bola 4,7 a Slovenska 4,6. Obe sa tak nachádzali výrazne pod priemernou celouňiovou hodnotou.

Podpriemernú úroveň v rámci EÚ sledujeme aj čo sa týka ekonomickej vyspelosti. Pri hodnotení HDP na obyv. v PPS dosahuje Česká rep. v sledovanom období 70 - 80 % priemeru EÚ a Slovensko iba 50 - 70 percentnú úroveň. V oboch ale pozorujeme priamu lineárnu závislosť medzi mierou korupcie a úrovňou HDP. Slovensko zaznamenáva veľmi vysokú mieru závislosti a Česká rep. vysokú závislosť. Znamená to, že ich ekonomická úroveň veľmi citlivo reaguje na zmeny korupčného vnímania (so zlepšujúcou sa korupčnou situáciou sa zvyšuje ekonomická úroveň). Tieto štáty majú veľmi veľký ekonomický potenciál, a preto sa táto citlivosť na zmenu korupčného vnímania prejavuje tak intenzívne. Totiž, čím menej byrokracie a prekážok pre podnikanie je v týchto krajinách s veľkým množstvom nevyužitých výrobných faktorov, tým rýchlejšie môžu ekonomicky napredovať.

Výsledky týchto dvoch krajín v rebríčkoch hodnotiacich korupciu a HDP/obyv. sú ale v súčasnosti, ako som už spomínala, iba podpriemerné. Česká republika sa v rebríčku hodnotenia priemerného CPI v rámci EÚ umiestnila na 20. priečke a Slovensko na 22. Čo sa týka rebríčku priemerného HDP na obyv. sa Česká republika umiestnila na 17. a Slovensko na 20. pozícii. Aj tieto dve krajiny tým pádom potvrdzujú pravidlo vyplývajúce z analýzy, že najviac skorumpované krajiny bývajú tie, ktoré sú na nižšej ekonomickej úrovni.

Ak ale hodnotíme dynamiku rastu týchto dvoch štátov, treba podotknúť že ide o veľmi rýchlo rastúce ekonomiky. Slovensko dokonca v rebríčku priemerného hodnotenia tempa rastu stojí na úplnom vrchole rebríčku, Česká republika obsadila 8. miesto. Je to, ako som už uviedla, spôsobené hlavne veľkými možnosťami a príležitosťami, ktoré v sebe ukrývajú takmer všetky post komunistické štáty. Pri porovnaní týchto dvoch krajín z hľadiska miery korupcie a dynamiky rastu, sa dá usúdiť, že medzi týmito dvoma veličinami existuje nepriama lineárna závislosť. Pretože hoci sú obe z hľadiska korupcie veľmi zle hodnotené, nijak sa to v sledovanom období neodrážalo na raste ich ekonomiky, keďže ten bol dynamický (ak neuvažujeme vplyv ekonomickej krízy, ktorá zasiahla Českú a Slovenskú republiku koncom roku 2008).

4 Riešenie korupcie v Českej a Slovenskej republike

Korupcia v Českej a Slovenskej republike dosiahla také rozmery, že je možné ju považovať za systémovú poruchu, ktorá zasahuje všetky sféry fungovania spoločnosti. Ako som už v predchádzajúcich častiach spomenula, oba tieto štáty sú v medzinárodných porovnaniach považované za štáty s vysokou mierou rozšírenia korupcie. To však neznamená, že sa s týmto stavom musíme zmierniť a podplácať všade tam, kde sa to považuje za bežné. Naopak je potrebné urobiť radikálne, nekompromisné kroky a pripraviť a aplikovať mnoho opatrení (nástrojov), ktoré by túto situáciu zmiernili. Tieto kroky sa však budú realizovať iba vtedy, ak bude zo strany občanov dostatočný tlak na politikov, ľudí vo verejnej správe a vo verejnom živote. Občania by preto mali byť informovaní o tom, že hoci je korupcia stará ako ľudstvo samo a neexistuje krajina, ktorá by ju zlikvidovala úplne, nemusí byť naším osudom a bremenom, ale dá sa obmedziť.

V tejto časti by som sa chcela zamerať na to, ako sa darí Českej a Slovenskej republike bojovať s korupciou a aké nástroje k tomuto boju využíva

Už som spomínala, že na korupciu existuje mnoho pohľadov a spôsobov merania. Doteraz som sa najviac venovala jej expertnému hodnoteniu pomocou indexu CPI, ktorý zostavujú odborníci a firmy. Dôležitý je však aj názor verejnosti, ktorý nám môže povedať veľa o tom, ako sa na korupciu dívajú obyčajní ľudia.

Z tohto dôvodu použijem analýzu Inštitútu pre výskum trhu GfK, ktorý dlhodobo a opakovane monitoruje situáciu v oblasti vnímania korupcie nie len v českom, ale aj medzinárodnom priestore. Posledný takýto výskum sa uskutočnil v prvej polovici r. 2006, kedy sa do výskumu zapojilo 21 vybraných európskych krajín⁴. Výsledky tohto prieskumu sú veľmi zaujímavé, pretože odhaľujú, že až 66 % obyvateľov Českej republiky považuje svoju krajinu za skorumpovanú. Podiel občanov, ktorí uviedli, že nikdy nedali úplatok, dosahuje úroveň 74 %. K dávaniu úplatkov sa priznala zhruba pätina populácie Českej republiky (21 %). Česká republika sa tak zaradila na 12. pozíciu z týchto 21 krajín, Slovensko sa nachádza až na 16. priečke (63 % populácie uviedlo, že nikdy nedalo úplatok a k dávaniu úplatkov sa priznalo 33

⁴ Portugalsko, Slovinsko, Veľká Británia, Rakúsko, Estónsko, Poľsko, Holandsko, Bulharsko, Chorvátsko, Švédsko, Srbsko a Čierna Hora, Česká republika, Bosna a Hercegovina, Grécko, Rusko, Slovensko, Lotyšsko, Maďarsko, Ukrajina, Rumunsko, Taliansko.

% populácie). Z prieskumu vyplýva, že najnáchylnejšou skupinou ku korupčnému chovaniu sú ľudia vo veku 45 - 59 rokov, súkromní podnikatelia, ľudia vykonávajúci slobodné povolania, majúci vyššie príjmy a s vyšším stupňom vzdelania. Za samozrejmy alebo bežný jav považuje korupciu väčšina českej populácie (57 %). Takmer každý tretí občan ju dokonca považuje za existenčnú naliehavosť a riadi sa heslom: „Kto chce vyžiť, musí dávať“. Na Slovensku považuje korupciu za bežný jav o niečo menší počet obyvateľstva (49 %).

Z výskumu tiež vyplynulo, že obyvateľstvo v Českej republike bežne toleruje prípady drobnej a bagatelnej korupcie, na druhej strane však v prípade zneužívania verejných právomocí, ktoré vedie k obohacovaniu inštitúcií či politických strán, je obyvateľstvo tolerantnejšie menej a podobné chovanie považuje za spoločensky nebezpečné. Napr. v situácii týkajúcej sa veľkej inštitucionálnej korupcie, kedy poslanec hlasuje pre zákon, ktorý výrazne zvýhodní firmu, ktorá pravidelne dáva dary jeho politickej strane, odsúdilo osem Európanov z desiatich (v ČR 79 %). Na moje veľké prekvapenie som zistila, že najčastejšie spomedzi skúmaných krajín sú toto chovanie ochotní tolerovať Slováci, až doteraz som totiž vnímala nielen sama, ale aj od svojho okolia, veľmi negatívne ohlasy na podobné chovanie.

Pri skúmaní oblastí výskytu korupcie dochádza k rozdielom medzi západnou a východnou Európou. Zatiaľ čo západoeurópske krajiny sa zhodli na tom, že najskorumpovanejšia je podnikateľská sféra, v obyvateľstve Českej a Slovenskej republiky sa domnievajú, že je to naopak verejná sféra. Českí občania považujú za najskorumpovanejšie úrady, políciu, vládu a politické strany. Slovenskí občania vidia najväčší problém v zdravotníctve, ministerstvách, súdoch a prokuratúre, a v polícii.

A nakoniec sa dostávam k tomu, ako si občania predstavujú boj s korupciou. Paradoxne totiž, hoci 66 % Čechov a 77 % Slovákov považuje svoj štát za skorumpovaný, rovnaký počet, a to 84 % Čechov a Slovákov, si myslí, že zodpovednosť za boj s korupciou má štát. Rovnako podiel tých, ktorí sa domnievajú, že súčasná vláda nemá skutočný záujem postihovať korupciu, je v oboch krajinách viac než polovičný. V oboch štátoch je tiež vidieť neochota zo strany bežných občanov vyvíjať protikorupčné úsilie. Iba 21 % Čechov a 22 % Slovákov by na polícii oznámilo na polícii, že sa stalo svedkom korupčného jednania. Kolektívneho boja proti korupcii, napr. účasťou na pouličnej demonštrácii, by sa zúčastnilo iba 30 % českej populácie a 35 % slovenskej populácie (GfK, Korupční klima v Evrope 2006).

Keďže sa naša populácia, očividne podľa tohto prieskumu, vzdala boja proti korupcii, venujem nasledujúcu kapitolu tomu, ako sa tejto úlohy zmocnil štát, na ktorý sa naši občania tak spoliehajú.

4.1 Protikoručná politika v Českej republike

Podľa všetkých dostupných zdrojov informácií, expertných hodnotení alebo prieskumov verejnej mienky vyplýva v súvislosti s korupciou pre Českú republiku, rovnako ako pre Slovensko, rovnaký záver, a to že prerastá do všetkých oblastí života a predstavuje systémovú poruchu, ktorú je potrebné odstrániť.

Pojem korupcia nie je v trestne právnych normách Českej republiky (na rozdiel od úpravy platnej na území Slovenskej republiky)⁵ definovaný ako samostatný trestný čin. Ide predovšetkým o trestné činy uvedené v tretej hlave zvláštnej časti trestného zákona – trestné činy proti poriadku vo veciach verejných. Oddiel tretí „*Úplatkářství*“ obsahuje skutkové podstaty trestných činov, ktoré v sebe nesú znaky korupcie. Jedná sa o trestný čin „*přijímání úplatku*“ podľa § 160 TZ, „*podplácení*“ podľa § 161 TZ a „*neprímého úplatkářství*“ podľa § 162 TZ (1. 1. 2010 došlo k zmene zákona č. 140/1961 Sb. TZ, ktorého súčasťou boli trestné činy „*Úplatkářství*“, na zákon č. 40/2009 Sb. *Trestní zákoník*).

Nositeľmi protikoručných aktivít sú v Českej republike, tak ako na Slovensku, národné a medzinárodné organizácie. Obe sa ďalej členia na vládne a nevládne. Národnými vládnymi organizáciami sú: Ministerstvo vnútra, jednotlivé ministerstvá, Národný kontrolný úrad (NKÚ) a Úrad pre ochranu hospodárskej súťaže (ÚOHS). Medzi národné nevládne inštitúcie patria neziskové organizácie (občianske združenia, nadácie, obecne prospešné spoločnosti) a ziskové organizácie (profesijné asociácie, zväzy). Na medzinárodnej vládnej úrovni ide napr. o OSN, OECD, EÚ, Radu Európy, MMF. Na medzinárodnej nevládnej úrovni sú to opäť neziskové organizácie (TI, Amnesty International, ...) a ziskové (auditorské subjekty, ICC, ...).

⁵ Práve Slovensko v r. 1999 zmenilo terminológiu a pojem *úplatkářstvo* nahradilo pojmom *korupcia* (viď zákon č. 10/1999 Z. z.). Rovnaké poňatie úpravy zachoval aj nový trestný zákonník - §328 až §336 zákona č. 300/2005 Z. z.

V prípade, že sa občania stretnú s korupčným správaním, mali by okamžite upovedomiť orgány činné v trestnom riadení, ktorými sú na území Českej republiky Polícia ČR, štátne zastupiteľstvá, prípadne súdy.

Od roku 1999 bolo v Českej republike založených niekoľko špecializovaných policajných a súdnych útvarov a útvarov trestného stíhania, ktorých činnosť zvýšila kvalitu vyšetrovania trestnej činnosti korupcie. Hlavná česká protikorupčná agentúra *Policie České republiky Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování (PČR ÚOKFK SKPV)* zohráva dôležitú úlohu v procese odhaľovania a vyšetrovania tejto trestnej činnosti (MV ČR, Boj proti korupci).

V nasledujúcej tabuľke môžeme vidieť, ako sa darí jednotlivým orgánom činným v trestnom riadení bojovať proti korupcii. Z uvedeného obdobia rokov 1999 – 2006 sa nedá vyčítať nejaký všeobecný trend týkajúci sa rastu alebo poklesu odhalených prípadov korupcie. Snáď iba, že z tohto časového radu vystupujú najvýraznejšie roky 2001 a 2004, kedy bol zaznamenaný o niečo vyšší počet prípadov korupcie ako v ostatných rokoch. Bohužiaľ, nie sú dostupné aktuálnejšie informácie, ktoré by pomohli dokresliť aktuálny stav, keďže v posledných rokoch nedochádza k pravidelnému zverejňovaniu údajov o stave korupcie.

Tab. 3.1 Počet zistených, objasnených trestných činov úplatkárstva a počet obžalovaných a odsúdených osôb v r. 1999 - 2006

Rok	Zistené	Objasnené	Obžalovaní	Odsúdení
1999	167	167	191	110
2000	174	171	158	118
2001	203	203	201	114
2002	171	153	168	137
2003	155	150	129	79
2004	287	283	150	97
2005	138	130	176	107
2006	138	126	138	74

Zdroj: Ministerstvo vnútra, Zpráva o korupci v České republice v letech 2005 – 2006 o plnění Aktualizovaného vládního programu boje proti korupci

Vláda ČR sa proti korupcii snaží bojovať prostredníctvom rôznych kampaní, protikorupčných programov a pod.

- **„Akce čisté ruce“** bola výsledkom predvolebnej kampane ČSSD v r. 1998. Tá v tom čase zaradila boj proti korupcii medzi svoje programové priority. Kampaň bola inšpirovaná a nazvaná podľa programu, ktorý v 90. rokoch 20. st. spustila talianska vláda a chcela ním odhaliť a pretrhnúť väzby medzi politickou a hospodárskou elitou. V ČR malo prostredníctvom tohto projektu dôjsť ku skoncovaniu s politickou korupciou, tunelovaním, praním špinavých peňazí a pochybnými privatizáciami. Na starosť ho dostal minister bez portfeste⁶ Jaroslav Bašta. Po dvoch rokoch ale projekt skončil bez úspechu (Blažek, V.; Kreč, L, portál HN.IHNED.CZ).
- **„Vládní program boje proti korupci“** vzala česká vláda na vedomie *Uznesením č. 125 zo dňa 17. 2. 1999*. Program je považovaný za nosný pilier českej protikorupčnej vnútroštátnej politiky, ktorý obsahuje protikorupčné opatrenia legislatívneho a organizačného charakteru a zaväzuje vládu podieľať sa na spolupráci v boji proti korupcii i na medzinárodnej úrovni. Väčšina úloh stanovených v programe bola realizovaná (prijatie zákona o slobodnom prístupe k informáciám, definovanie policajnej právomoci pri potieraní korupcie, zaistiť prístupenie k zmluve OECD o potieraní korupcie zahraničných úradníkov v obchodných vzťahoch). Realizované však neboli napr. obmedzenie imunity poslancov a senátorov, definovanie neohlásenia korupcie a nepodniknutie krokov predchádzajúcich korupciu ako trestné činy. Od prijatia tohto dokumentu je vláda pravidelne informovaná o jeho plnení a stave korupcie prostredníctvom „Zprávy o korupci“, do r. 2004 boli predkladané každoročne, neskôr už iba každé dva roky (viď Vládní program boje proti korupci).
- **„Aktualizovaný vládní program boje proti korupci z r. 2004“** obsahuje aktualizované úlohy alebo tie, ktoré v predchádzajúcom období neboli splnené. Väčšina úloh vychádzajúcich z aktualizovaného programu bola splnená (vznikol *Útvar odhalování korupce a finanční kriminality*, boli uzatvorené dohody medzi Políciou ČR a jednotlivými ministerstvami, vznikla tzv. *Mezirezortní koordinační skupina pro boj s korupcí*⁷, jednotlivé rezorty štátnej správy sprevádzkovali protikorupčné internetové stránky). V legislatívnej oblasti však stále nebola prijatá trestná zodpovednosť právnických osôb, úprava imunity členov Parlamentu, otázka transparentnosti pri zadávaní verejných zákaziek a zákon o strete záujmov (MV ČR).

⁶ Minister bez odboru pôsobnosti (laicky minister bez ministerstva).

⁷ Jej úlohou je definovať zásadné priority vládnej protikorupčnej politiky, aktívne vyhľadávať oblasti, ktoré sú z hľadiska potenciálneho korupčného priestoru najrizikovejšie a navrhovať opatrenia k odstráneniu týchto rizík. Členmi skupiny sú aj experti z nevládných organizácií zaoberajúce sa korupciou, hl. TI.

- **„Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 až 2011“** prijatá v r. 2006. Boj s korupciou je postavený na troch základných pilieroch, ktorými sú prevencia, priehľadnosť a postih. Zo stanoviska nevládnej organizácie Oživení, zaoberajúcej sa problematikou korupcie, k plneniu tejto stratégie vyplýva, že väčšina cieľov je iba obecných, ako „obmedzenie korupcie“, „maximálna verejná kontrola“ a pod. Neprináša žiadne konkrétne úlohy a spôsoby koordinácie jednotlivých politík, ktoré by sa na boji proti korupcii mali podieľať. Kritizuje hlavne pozastavenie úpravy legitímneho lobingu, absenciu snahy posilniť kompetencie a právomoci Najvyššieho kontrolného úradu, nezavedenie špecializovaných justičných orgánov, ktoré podľa stratégie mali zabezpečiť lepšiu vymáhateľnosť práva. V r. 2007 vstúpil do platnosti zákon o strete záujmov (zákon č. 159/2006), ktorý rozširoval okruh povinných osôb, tzv. ver. funkcionárov a upravoval riadenie o porušení povinností, ktoré viedol správny súd. V r. 2008 bol ale opäť zmenený a ozývajú sa naň hlavne kritické hlasy. Zaviedol síce povinnosť predkladať oznámenia o majetkových pomeroch riaditeľom základných a stredných škôl, zároveň však stanovil, že v prípade neodovzdania tohto oznámenia pôjde iba o priestupok, postihnuteľný pokutou o ktorom už ďalej nebude rozhodovať súd. Zároveň bol v r. 2007 prijatý návrh na použitie agenta pri dokazovaní korupcie, ten však nemôže pôsobiť ako provokatér (teda nemôže predstierať, že ponúka úplatok) a musí to byť príslušník polície (na rozdiel od Slovenka, viď nižšie). Do dlhodobej prevádzky bola v r. 2008 uvedená **protikorupčná telefónna linka 199**, prevádzkovaná TIC, ktorá má pomôcť nahlásiť prípady korupcie (MV ČR).

Pri dokazovaní korupčného jednania páchatel'a je v ČR možno použiť utajeného svedka (v prípade, že hrozí svedkovi nebezpečenstvo, môžu orgány činné v trestnom riadení urobiť opatrenia k utajeniu jeho totožnosti i podoby), zaistenie peňažných prostriedkov na účte v banke, sledovať osoby a veci, použiť agenta, odposluch a záznam telefonického rozhovoru a iné (TZ).

Hoci som už veľa krát zmienila, že korupcia predstavuje v Českej republike veľký problém už hádam od nepamäti, až do začiatku 90. rokov tomu tak nebolo, aspoň občania ju tak nevnímali (v r. 1989 odpovedalo na otázku Výskumného ústavu obchodu: Sú úplatky bežnou súčasťou života? kladne 34 % obyvateľov) (Volejníková, J., 2007, s. 297). Nebolo to dôsledkom toho, že by sa s ňou predtým ľudia nestretávali, práve naopak. Úplatky však skôr považovali za

akýsi prejav vďaka alebo za prejav slušnosti napr. u lekára, na úradoch a pod. Negatívny postoj k úplatkom a korupcii sa prejavil až v súvislosti s veľkou korupciou, ktorá bola spájaná s transformáciou. Podľa Friča (1999) bola minimálne do konca roku 1995 privatizácia v Českej republike obecné vnímaná ako úspech a trvalo niekoľko rokov, než sa skutočné výsledky začali prejavovať v praxi.

Až na konci 90. rokov 20. st. začala byť korupcia zo strany verejnosti vnímaná ako závažný problém. Podľa GfK považovalo úplatky v spoločnosti za bežné 45 % opýtaných (r. 1998). Došlo teda k veľkému názorovému posunu v tomto smere. Ani vláda Miloša Zemana (1998 – 2002) so svojím programom „Čisté ruce“ nedokázala túto situáciu zmeniť. Ak chceme dôjsť k nejakým záverom týkajúcich sa hodnôt CPI počas jednotlivých funkčných vládnych období, budem používať vždy posledný rok tohto obdobia, pretože CPI je zostavované za jedno alebo dve predchádzajúce obdobia a bude tak najlepšie vypovedať o účinnosti boja proti korupcii jednotlivých vlád. V r. 1998 bola hodnota CPI pre ČR 4,8 zatiaľ čo na konci vládneho obdobia, v r. 2002, to už bolo iba 3,7. V prieskume verejnej mienky došlo tiež k posunu a na už spomínanú otázku odpovedalo tento krát kladne 50 % opýtaných.

Vláda Vladimíra Špidly (2002 – 2004) tiež nijak nepomohla k zlepšeniu situácie. Sľubovala síce zaviesť agenta provokatéra, zriadiť protikorupčné telefónne linky alebo skrátené zápisy do katastru nehnuteľností, ale k naplneniu sľubov nedošlo. V r. 2004 bola hodnota CPI 4,2 a prieskum verejnej mienky ukazuje, že v r. 2003 už úplatky za celkom bežné považovalo 61 % opýtaných.

Rovnako ani vláda Stanislava Grosse (2004 – 2005) nepodnikla účinné kroky na odstránenie korupcie. V r. 2005 bola hodnota CPI 4,3.

Vláda Jiřího Paroubka (2005 – 2006) pripravila nový Trestný zákonník (v snemovni však neprešiel) a prísnejšiu verziu o strete záujmov. V r. 2006 bola úroveň CPI 4,8 a v prieskume odpovedalo kladne 57 % opýtaných.

Vláda Mirka Topolánka (2006 – 2009) sľúbila obmedziť moc lobistov, sprísniť tresty za korupciu, zavedenie agenta provokatéra, zriadiť protikorupčný súd a zavedenie black-listov. Podarilo sa jej presadiť iba časť, napr. agenta, prísnejšie tresty a zoznam „zlých“ firiem (na tomto zozname sa ocitnú firmy, ktoré porušili zákon, podplácali, alebo napríklad uvádzali mylné informácie o svojich finančných prostriedkoch; firmy, ktoré sa na nej ocitnú sa tri roky nebudú môcť zúčastniť akejkoľvek verejnej zákazky). Úroveň korupcie meraná pomocou CPI dosahovala v r. 2009 hodnotu 4,9 (Blažek, V.; Kreč, L, portál HN.IHNED.CZ).

Z uvedeného vyplýva, že ani jednej z vlád sa nepodarilo účinnejšie bojovať proti korupcii. Boli prijaté iba niektoré opatrenia na jej zmiernenie a aj tie boli len veľmi „slabým odvarom“ toho ako by mali v skutočnosti vypadáť.

TIC považuje za dôvody zaostávania Českej republiky za vyspelejšími krajinami sveta postupnú kartelizáciu politického priestoru, politizáciu verejnej správy a stále užšie prepojenie politiky s byznysom, nepriehľadné financovanie volebných kampaní a stále silnejúci vplyv finančných skupín na utváranie pravidiel hry. Ďalšími problémom je dramatické rozkolísanie justície a štátneho zastupiteľstva, ktoré vedie k dlhodobej neschopnosti uspokojivo riešiť trestné činy spojené s korupciou. Schopnosť objasňovať tento typ kriminality stále klesá a to logicky vyvoláva pocit beztrestnosti u páchatel'ov a beznádeje u občanov. Ďalšou príčinou sú neúčinné protikorupčné stratégie.

TIC doporučuje:

- prijatie zákona o trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb a ochrane whistleblowerov (nahlasovateľov trestnej činnosti),
- stabilizácia štátneho zastupiteľstva, posilnenie špeciálnych policajných útvarov pre vyšetrovanie korupcie „bielych límcov“ a urýchlené prijatie zákona o štátnej službe, ktorý je nutnou podmienkou výkonu modernej štátnej správy a obmedzenia politických tlakov na úradníkov,
- spriehľadnenie legislatívneho procesu prijatím zákona o regulácii lobingu a novelou jednacieho poriadku Poslaneckej snemovne Parlamentu s obmedzením individuálnych pozmeňovacích návrhov poslancov,
- väčšia kontrola nakladania s majetkom obcí a krajov.

4.2 Protikorupčná politika v Slovenskej republike

V prípade, že sa nejaký občan stretne s korupciou, môže sa obrátiť na orgány boja proti korupcii.

- Policajné orgány boja proti korupcii – okrem policajných a obdobných orgánov určených všeobecne na vyšetrovanie trestných činov existuje v SR aj **špecializovaný**

Úrad boja proti korupcii Prezídia Policajného zboru, ktorý má štyri miestne príslušné odbory boja proti korupcii: Východ, Stred, Západ, Bratislava.

- Prokuratúra a Úrad špeciálnej prokuratúry.
- Súd. Donedávna (do 17. 7. 2009) patril do tejto skupiny aj Špecializovaný súd, ktorý bol vytvorený v r. 2004. Jeho úlohou bolo odhaľovanie, vyšetrovanie a trestné stíhanie korupcie, organizovaného zločinu a trestných činov ústavných činiteľov. V r. 2009 bol však zrušený, z dôvodu údajnej „neústavnosti“, čo vyvolalo v slovenskej verejnosti veľké pobúrenie a mnohí zdieľajú názor, že od vtedy má „mafia dôvod na radosť“.

Pri odhaľovaní korupcie môže polícia používať rôzne praktiky ako sledovať osoby a veci, vyhotovovať obrazové a zvukové záznamy, odpočúvať rozhovory, nasadiť agenta provokatéra (môže ním byť príslušník polície, ale nemusí; jeho úlohou je preniknúť do kriminálneho prostredia, naoko spolupracovať s páchatel'mi a zhromažďovať informácie o trestných činoch) a iné.

Ďalšími hlavnými inštitucionálnymi aktérmi boja proti korupcii sú Úrad vlády SR – Sekcia Kontroly – Centrálny kontaktný útvar OLAF⁸, Úrad vlády SR – Sekcia kontroly a boja proti korupcii - Odbor ochrany finančných záujmov Európskej únie a boja proti korupcii, daňová správa, colná správa, správa finančnej kontroly, Najvyšší kontrolný úrad, Úrad pre verejné obstarávanie. Okrem týchto vládnych inštitúcií však samozrejme na Slovensku existujú aj nevládne organizácie. Jednou z nich je už spomínaná organizácia Transparency International (v boji proti korupcii napomáha aj pomocou právnej protikorupčnej poradne, ktorá bola zriadená v r. 2008). Tieto nevládne organizácie pomáhajú pri analýzach korupčnej klímy a definovaní protikorupčných nástrojov (Medzinárodná obchodná komora – ICC, PriceWaterhouseCoopers a iné).

Korupcia je v Slovenskom trestnom práve spájaná hlavne s týmito trestnými činmi: trestný čin prijímania úplatku (§ 328 až 331 Trestného zákona (TZ)), podplácania (§ 332 až 335 TZ), nepriamej korupcie (§ 336, nepriamou korupciou rozumieme poskytnutie úplatku alebo jeho prisľúbenie) a niekedy aj zneužívania právomoci verejného činiteľa (§ 326). Môže ísť aj o akékoľvek iné správanie osôb (voči osobám), ktorým sú zverené kompetencie vo verejnom alebo súkromnom sektore, ktoré odporuje povinnostiam vyplývajúcim z ich postavenia a smeruje k získaniu nenáležitých výhod. Ide o také správanie sa, výsledkom ktorého je na

⁸ OLAF (Európsky úrad pre boj proti podvodom) – jeho poslaním je chrániť finančné záujmy Európskej únie, boj proti podvodom, korupcii a všetkým ďalším nezákonným aktivitám, vrátane zneužitia úradnej moci v rámci európskych inštitúcií.

jednej strane „spokojnosť“ nad poskytnutím neoprávnenej výhody a na strane druhej poškodzovanie verejných záujmov a verejnosti, teda „nespokojnosť“ ostatných. Niekde uprostred stojí obálka s patričným obnosom, dovolenka, auto, či iná nenáležitá výhoda. Správanie sa jednej strany (tej, ktorá úplatok poskytuje), ako aj druhej strany (tej, ktorá úplatok prijíma) je v rozpore so zákonmi, a je teda trestnoprávne postihnuteľné (Ministerstvo vnútra, 2010). Trestným činom je na Slovensku aj samotné neohlásenie korupcie, na rozdiel od ČR (§ 340). V našom trestnom práve však ešte stále nemáme zakotvenú trestnoprávnu zodpovednosť právnických osôb, ku ktorej sa vláda zaviazala voči OECD. Práve podľa nej by toto opatrenie pomohlo účinnejšie bojovať proti korupcii, keďže by bolo možné stíhať firmy napr. za podplácanie, keby sa skutok stal, ale konkrétny vinník nenašiel.

Ak sa pozrieme na tabuľku, ktorá udáva počet zistených, objasnených trestných činov korupcie a odsúdených v rokoch 2001 – 2008, vidíme, že počet zistených prípadov korupcie rok od roku narastá, čo je pre orgány bojujúce proti korupcii určite priaznivé hodnotenie. Rovnako tak rastie počet objasnených prípadov, obžalovaných a odsúdených osôb. Vidíme, že už neexistujúci Špeciálny súd mal pri tomto odhaľovaní korupcie významnú úlohu. Ak sa však realistickejšie pozrieme na tieto čísla, uvedomujeme si, že toto hodnotenie nemá príliš veľkú výpovednú hodnotu o tom, ako sa polícii a súdom darí bojovať s korupciou, keďže je zrejmé, že odhalia iba zlomok z podobných trestných činov.

Tab. 3.2 Počet zistených, objasnených trestných činov korupcie a odsúdených v rokoch 2001 - 2008

Rok	Zistené	Objasnené	Obžalovaní	Odsúdení	Odsúdení na Špeciálnom súde
2001	83	78	84	37	-
2002	139	118	92	80	-
2003	148	97	97	75	-
2004	207	163	80	70	-
2005	238	188	74	64	16
2006	278	153	147	112	74
2007	242	141	97	168	120
2008	265	180	102	130	82

Zdroj: TI, Protikorupčný manuál 2010

V roku 2009 bolo podľa Úradu boja proti korupcii objasnených 265 prípadov korupcie a z tohto trestného činu bolo obvinených 258 ľudí. V minulom roku si ľudia vyžiadali úplatky vo výške 590.077 eur, prevzali si však len časť z nich, a to 152.181 eur (trestný čin korupcie je spáchaný už aj vtedy a je dokonaný, keď páchateľ žiada úplatok, aj keď reálne ho neprevezme). Výška ponúkaných úplatkov dosiahla 386.966 eur, reálne odovzdaných bolo 103.935 eur (SITA, portál Webnoviny.sk).

Vláda Slovenskej republiky sa proti korupcii snaží bojovať prijímaním protikorupčných programov.

- Program **Čisté ruky** – bol schválený vládou Vladimíra Mečiara (funkčné obdobie vlády od r. 1994 – 1998) v r. 1995. Obsahoval 58 cieľov (31 v legislatívnej, 17 v inštitucionálnej a organizačnej a 10 v personálnej, výchovno-vzdelávacej a masmediálnej oblasti). Tento program bol všeobecne hodnotený iba ako prázdne gesto, ktoré nemalo žiadnu reálnu odozvu v konkrétnych krokoch vlády. Za celé obdobie platnosti, si tento program nenašiel uplatnenie, keďže boli identifikované iba niektoré problémové korupčné oblasti, neboli však stanovené nástroje na odstránenie a ani žiadny harmonogram, ktorý by stanovil nejaké reálne termíny plnenia cieľov. To sa odrazilo aj na vnímaní programu verejnosťou. V prieskume totiž až 72 % obyvateľov uviedlo, že bol neúčinný (Fialová, Z., 2007).
- **Národný program boja proti korupcii** – bol schválený vládou Mikuláša Dzurindu (1998 – 2002, 2002 – 2006). Prijatý bol v r. 2000. Obsahoval 1684 cieľov, vytýčených pre jednotlivé ministerstvá, predsedu vlády a iným ústredným orgánom štátnej správy. Určil zodpovednosť jednotlivých inštitúcií a termíny na splnenie týchto úloh. Na jednotlivých nižších úrovniach, boli ministerstvá a štátne orgány povinné vytvárať akčné plány boja proti korupcii, ktoré vychádzali z tohto národného programu. Veľmi dôležitým protikorupčným nástrojom bol počas prvej vlády Mikuláša Dzurindu Zákon o slobodnom prístupe k informáciám, prijatý v máji 2000. Ten sa riadi princípom „čo nie je tajné, je verejné“ a predstavuje možnosť pre občanov na slobodný prístup k informáciám (Odbor ochrany finančných záujmov EÚ a boja proti korupcii pre SR).
- Tzv. **Protikorupčný program**, ktorý vychádza z Programového vyhlásenia vlády, prijatý v r. 2003. Ten priniesol viaceré pozitívne opatrenia, a to: v oblasti obchodného registra, rozšírenia právomocí Najvyššieho kontrolného úradu SR, zavedenie princípu nulovej tolerancie v niektorých právnických profesiách (sudcovia, notári, advokáti)

(osoba právoplatne odsúdená za trestný čin korupcie, ktorý spáchala v súvislosti s výkonom svojej profesie, by nikdy nemala nadobudnúť bezúhonnosť zahladením odsúdenia), vytvorenie špecializovaných justičných orgánov (Špeciálny súd a Úrad špeciálnej prokuratúry). Nedošlo však k vyriešeniu problémov ako zúženie imunity ústavných činiteľov, nebol prijatý zákon o lobingu (tento zákon nie je prijatý dodnes a jeho osud je otázkou budúcnosti, zatiaľ je loging upravený ako forma živnosti), nebol prijatý ani zákon o preukazovaní pôvodu majetku (podarilo sa to až vláde Róberta Fica v marci r. 2010) a zákon o konflikte záujmov (Odbor ochrany finančných záujmov EÚ a boja proti korupcii pre SR).

- Súčasná vláda Róberta Fica nemá vytvorený žiadny vlastný protikorupčný program, viac menej sa riadi tým, ktorý pripravila predchádzajúca vláda. Svoj postoj ku korupcii má zakotvený iba v svojom **Programovom vyhlásení**: „*vláda sa dôrazne zasadí za potláčanie korupcie, pričom boj proti nej sa pokladá za súčasť posilnenia nezávislej justície*“ (Odbor ochrany finančných záujmov EÚ a boja proti korupcii pre SR). To, že vláda nemá vypracovaný vlastný protikorupčný program, je Slovenskej republike veľmi silno vyčítané zo strany TI aj OECD, podľa nich tak totiž „otvára dvere“ korupcii.

Ak by sme hľadali súvislosti medzi jednotlivými prijatými opatreniami a mierou vnímania korupcie, mohli by sme nájsť isté spoločné body. Slovensko bolo do hodnotenia pomocou CPI zahrnuté v r. 1998, teda nemôžeme zhodnotiť, ako sa s korupciou podľa tohto ukazovateľa vysporiadala vláda Vladimíra Mečiara. Nasledujúce štyri roky (do konca funkčného obdobia prvej Dzurindovej vlády) došlo k miernemu zníženiu hodnoty CPI, Slovensko však v porovnaní s krajinami V4 zaostávalo. Počas ďalších štyroch rokov, v ktorých bolo prijatých niekoľko protikorupčných opatrení, sa situácia stále zlepšovala, a ak prihliadame na fakt, že CPI je zostavovaný za jedno alebo dve predchádzajúce obdobia, vidíme, že nová vláda Róberta Fica na tom hlavne v poslednom roku bola dosť zle. Ak by sme sa pozreli na prieskumy verejnej mienky⁹, mohli by sme sledovať o niečo iný jav, a to že vždy v poslednom roku vládneho obdobia je korupcia veľmi silno vnímaná verejnosťou a po nástupe novej vlády dochádza podľa jednotlivých názorov k zlepšeniu korupčnej situácie.

⁹ Pri výskume Inštitútu pre verejné otázky, odpovedalo na otázku: Vnímate korupciu ako naliehavý problém? kladne v r. 2002 31%, r. 2003 28%, r. 2004 22%, r. 2005 29%, r. 2006 24%, r. 2007 25%, r. 2008 22%, r. 2010 35% obyvateľov.

<http://ekonomika.sme.sk/c/5287065/korupcia-spaja-fica-s-dzurindom.html>

V poslednom roku (2009) bola podľa TI vysoká miera korupcie spôsobená:

- vládnutím troch strán, z ktorých dve sú vedené politikmi s nevyjasnenými majetkovými pomermi;
- neschopnosťou či neochotou obstarávať transparentne a efektívne (štátne zákazky aj eurotendre);
- neefektívnou kontrolou Národného kontrolného úradu, Úradu pre verejné obstarávanie a Ministerstva financií, neochotou posilniť kontrolné orgány;
- politizácia súdnictva, útoky na tzv. špeciálny súd a reformných sudcov;
- znížená transparentnosť: odmietanie poskytovania informácií, útoky na novinárov a tretí sektor, ktorí poukazovali na hlavné korupčné prípady.

Neplnia sa ani protikorupčné sľuby vládnych strán. Hlavná vládna strana Smer vo svojom volebnom programe uvádzala štyri hlavné nástroje boja proti korupcii, a to zmeniť volebný zákon a tak zabrániť kupovaniu poslancov, presadiť zákon o preukazovaní pôvodu majetku do praxe, centrálne zverejniť príjemcov štátnej pomoci a odstrániť politické zasahovania do špeciálnych inštitúcií v boji proti korupcii. Dva mesiace pred voľbami hodnotí TIS tieto sľuby ako vôbec nesplnené.

Všeobecné medzinárodné protikorupčné kroky obsahujú podľa Zemanovičovej D. a Sičákovej E. (2001, s. 32) spravidla nasledujúce prvky:

1. jasnú deklaráciu politických špičiek, že budú bojovať proti korupcii, kdekolvek sa objaví,
2. orientovanie hlavnej pozornosti na prevenciu korupcie a systémové zmeny,
3. prijatie ucelenej protikorupčnej legislatívy a vytvorenie inštitúcií, ktorých bezúhonnosť je zabezpečená (vrátane vyšetrovateľov, prokurátorov, sudcov),
4. identifikovanie aktivít verejného sektora, ktoré sú najviac náchylné na rozvoj korupcie a následná zmena kľúčových zákonov a administratívnych postupov,
5. zabezpečenie takej úrovne štátnych zamestnancov, ktorá dostatočne odráža mieru ich zodpovednosti a ktorá je, pokiaľ je to možné, porovnateľná s platmi v súkromnom sektore,
6. vytvorenie partnerstva medzi vládou a občianskou spoločnosťou – vrátane súkromného sektora, profesijných a náboženských organizácií,
7. realizovanie zmien, ktoré urobia z korupcie vysoko riskantnú a málo výhodnú činnosť.

Okrem týchto všeobecných krokov TIS vypracovala protikorupčné odporúčania pre vládu, akési protikorupčné minimum, ktoré by pomohlo zmierniť túto zlú situáciu. Vzhľadom k tomu, že TIS pripravila veľký rozsah odporúčaní v 8 oblastiach (štátna správa, dotácie a eurofondy, verejné obstarávanie, financovanie politických strán a politikov, zdravotníctvo a iné), predložím iba ich skrátenú verziu:

- zvýšiť transparentnosť finančných informácií (centrálne zverejňovanie št. pomoci, eurotendrov, podobne na úrovni samosprávy až po zverejňovanie faktúr),
- obstarávať transparentne a efektívne (zaviesť povinné elektronické aukcie),
- zaviesť transparentnosť do súdnictva (pravidelné merateľné hodnotenie, ich verejné zverejňovanie, nahrávanie a zverejňovanie všetkých súdnych konaní a rozsudkov),
- elektronizovať úradnícke konania (stavebné úrady, registrácia áut, obecné úrady – odstrániť korupčný potenciál),
- komplexnou zákonnou úpravou upraviť nahlasovanie nekalých praktík, tzv. **whistleblowing** (zvýšiť právnu ochranu nahlasovateľov a zvážiť zavedenie finančnej motivácie pre nich),
- sprísniť kontroly financovania politických strán, konfliktu záujmov a majetkových priznaní politikov, a to na celoštátnej aj samosprávnej úrovni.

Tieto riešenia by určite predstavovali zlepšenie a sprehľadnenie byrokracie a finančných tokov natoľko, aby pre našu krajinu nastali lepšie časy. Už je jasné, že terajšia vláda ich nestihne plniť, preto mi ostáva iba dúfať, že tá nasledujúca využije svoj politický kapitál na začiatku funkčného obdobia k tomu, aby podobné opatrenia zaviedla.

Podľa môjho názoru je korupcia v našej spoločnosti tak silno zakotvená, a to v každej oblasti života, že jej riešenie rozhodne nemožno prenechať iba na vládu a už vôbec sa nedá predpokladať, že zlepšenie príde ako blesk z čistého neba za jedno volebné obdobie. Úlohou vlády by ale malo byť zmenšiť priestor, ktorý predstavuje príležitosti pre korupčné jednanie. To znamená, že by mala obmedziť množstvo regulácií a byrokracie. Ľudia a firmy totiž často rezignujú na dodržiavanie zákonov a pravidiel „fair-play“, keď vidia, že im to namiesto výhod prináša naopak ťažkosti (znevýhodnenie pri prideľovaní štátnych zákaziek, dlhé čakacie lehoty a pod.). Výsledkom je nie len celkový úpadok morálky, ale aj zbytočné zvyšovanie

transakčných nákladov firiem. Tie by pri tom mohli prostriedky vynaložené na úplatky investovať trebárs do nových technológií, výskumu alebo do iných oblastí.

Na to, aby bola vláda motivovaná prijímať protikorupčné opatrenia, je potrebné, aby sa do tohto boja zapojila nielen koalícia ale aj opozícia, podnikatelia, mimovládne organizácie, médiá a hlavne občania. Človek je totiž kľúčovou postavou v boji proti korupcii. Iba ak bude sila verejnej mienky dostatočná na to, aby politici pocítovali taký tlak na zmeny, že bude politická vôľa na ich presadenie, bude možné prijímať rozhodujúce kroky, ktoré budú zmenšovať priestor pre korupciu. Občan by preto mal dostávať informácie o tom, čo sa dá s korupciou robiť, ale aj o postojoch jednotlivých politických hráčov k tomuto problému, pretože koniec koncov my sme tí, ktorí si volíme vládnych predstaviteľov, mali by sme sa preto zaujímať o ich názory v tejto oblasti a zvážiť čo sú len sľuby a čo reálne riešenia.

5 Záver

Korupcia je veľmi diskutovaným problémom, ktorý je zahalený mnohými nejasnosťami. Vďaka tejto práci som pochopila, že nejde len o nejakú nepodstatnú záležitosť, ktorá má dopad iba na strany, ktoré sa korupčného aktu zúčastňujú, ale že v konečnom dôsledku sa toto správanie viac či menej dotkne každého z nás. Dôkazom tohto tvrdenia je aj výskum, ktorý som uskutočnila vo svojej práci, ktorý poukazuje na to, že korupcia nie je len problémom spoločenským, politickým, kultúrnym atď., ale vo veľkej miere aj problémom ekonomickým.

Zaujímavé je, že hoci nám korupcia spôsobuje také veľké ťažkosti, dodnes pre ňu neexistuje jednotná definícia, na ktorej by sa zhodla celá expertná verejnosť. V druhej kapitole svojej práce som ponúkla niekoľko definícií zostavených medzinárodnými spoločnosťami ako OSN, TI, WB a pod. Všetky sa v podstate zhodujú na tom, že ide o neformálny vzťah dvoch subjektov, ktorý je obojstranne výhodný a je založený na nemorálnom zneužití verejnej moci (aj keď korupcia sa určite vyskytuje aj v súkromnom sektore). Pri tomto zneužití verejnej moci korumpovaná osoba poruší povinnosti vyplývajúce z jej postavenia, aby tak dosiahla osobný prospech. Keďže neexistuje jednotná definícia korupcie, neexistuje ani jednotný spôsob jej merania. Jednotlivé spôsoby sa odlišujú svojimi metodológiami, alebo použitými otázkami pri prieskumoch verejnej mienky. Podľa mňa je najlepší spôsob hodnotenia korupcie prostredníctvom indexu CPI (je tiež najčastejšie používaný), preto som si ho aj zvolila pri komparácii miery korupcie v jednotlivých krajinách EÚ, ktorú som uskutočnila v druhej kapitole.

Pri pozorovaní miery korupcie v členských krajinách EÚ, som dospela k názoru, že z dlhodobého hľadiska možno pokladať za najmenej skorumpované škandinávske krajiny. V nich si ľudia považujú korupciu za niečo nemorálne, čo nemienia tolerovať. V podstate sa ale dá povedať, že všetky staré členské štáty možno považovať za málo skorumpované. Výnimkou je iba Grécko a Taliansko. Nové členské štáty, ktoré sú zväčša bývalými socialistickými krajinami, sú na tom podstatne horšie. Z týchto krajín sa darí s korupciou úspešne bojovať iba Estónsku, Slovinsku a Cypru. Dlhodobo najhoršie sú na tom Bulharsko a Rumunsko. Krajiny V4, medzi ktoré patrí aj Slovensko a Česká republika, sú na tom

v porovnaní s ostatnými členskými krajinami tiež veľmi zle. Za najväčší problém u nás pokladá TI aj účastníci prieskumov verejnej mienky v týchto dvoch krajinách politickú korupciu, korupciu na úradoch, súdoch, ministerstvách, polícii a zdravotníctve.

V úvode tejto práce som si dala za cieľ, okrem iného, zistiť do akej miery ovplyvňuje miera korupcie ekonomickú situáciu krajiny. Došla som k záveru, že vo väčšine krajín skutočne potvrdila priama lineárna závislosť ekonomickej úrovne a miere korupcie. Zjednodušene povedané, so zvyšujúcou sa hodnotou indexu CPI (znižujúcou sa mierou korupcie v krajine) sa zvyšovala jej ekonomická úroveň a naopak. Najintenzívnejšia závislosť týchto dvoch faktorov sa potvrdila hlavne v nových členských krajinách, ktoré prešli transformáciou a sú pre potenciálnych investorov veľmi príťažlivé, preto citlivo reagujú na zmenu korupčnej situácie (aj keď to pri ich rozhodovaní určite nie je jediný rozhodujúci faktor). Ekonomická úroveň starých členských štátov už tak citlivo nereaguje na zmeny korupčného prostredia. Vo Francúzsku, Luxembursku, Rakúsku, Grécku, Maďarsku, Belgicku, Fínsku a Španielsku dokonca analýza preukázala nepriamu závislosť, teda zvyšujúca sa miera korupcie v nich nevedie k znižovaniu ekonomickej úrovne, a naopak. Každá krajina korupciu chápe ináč, a tiež nie je jediným faktorom, ktorý ovplyvňuje jej ekonomickú úroveň, preto sa v celej vzorke pozorovaných krajín nemohla prejaviť rovnaká závislosť. Celkovo sa ale pri prierezovej analýze potvrdilo tvrdenie, že krajiny s menším výskytom korupcie sú bohatšie ako tie, v ktorých je korupcia hlboko zakorenená. Krajiny s nízkou mierou korupcie majú totiž pre podnikateľov a investorov vytvorené dobré podmienky a tí sa tak nemusia obávať nepríjemných byrokratických prietahov, nerovných podmienok v konkurenčných bojoch, netransparentnosti a pod., ich ekonomika teda prosperuje.

Pri ďalšom pozorovaní som ale došla k záveru, že krajiny s vysokým tempom ekonomického rastu bývajú tými najviac skorumpovanými. Potvrdzuje to fakt, že prvých deväť krajín s najvyšším priemerným ekonomickým rastom v rokoch 2004 – 2008 patrí medzi nové členské štáty, ktoré sa v rebríčku priemerného CPI v tom istom období umiestili na jeho úplnom chvoste. Celkové poradie sa v podstate obmenilo do takej podoby, že krajiny, ktoré boli z pohľadu korupcie hodnotené najlepšie, boli vlastne v sledovanom období najpomalšie rastúcimi ekonomikami. Z regresnej analýzy ale tiež vyplynulo, že sa už nejedná o taký tesný vzťah ako pri miere korupcie a ekonomickej úrovni.

Česká a Slovenská republika v celom tomto mojom pozorovaní dosahovala veľmi zlé výsledky, čo sa týka korupčnej situácie. Až pri spracovávaní mojej práce som totiž zistila, že sa v celosvetovom hodnotení nachádzame za Bhutánom, Jordánskom, Malajziou alebo Namíbiou. Hoci sa obe republiky snažia o čo najväčší ekonomický rast, čo sa im v uplynulých rokoch aj darilo, nesnažia sa robiť nič pre to, aby zabránili šíreniu korupcie. To sa odráža aj na našej ekonomickej úrovni, ktorá sa nachádza pod celoúniovým priemerom. Najhoršie je, že v našej spoločnosti sa začala objavovať apatia v snahe bojovať proti korupcii. Prieskumy verejnej mienky v posledných rokoch jasne ukazujú, že ľudia začínajú považovať úplatky za bežnú súčasť života, ale nemienia proti tomu nič robiť. Ako by už rezignovali, lebo si myslia, že ich snaha by nič nezmenila, spoliehajú sa tak na štát a vládu, že začnú konať.

V štvrtej časti som sa venovala práve tomu, aké kroky vlády Českej a Slovenskej republiky podnikajú k tomu, aby doterajšiu situáciu zmiernili. Po rozpade Československa obe prijali rôzne protikorupčné programy, akčné stratégie boja proti korupcii a pod., nič z toho však podľa môjho názoru neprinieslo žiadne závažné výsledky. Vládam oboch krajín sa podarilo prijať pár legislatívnych opatrení, ktoré ako sa hovorí mohli priniesť ovocie, ale nestalo sa tak, pretože boli „mäkké“ a ich vymáhanie nebolo dostatočné. Stále sa tiež bránia prijatiu zásadných zákonov, ako úprava lobingu, trestnoprávnej zodpovednosti právnických osôb, sprísneniu zákona o strete záujmov atď., ktoré už boli v iných vyspelých krajinách úspešne prijaté. Hoci som pri skúmaní krokov vlád oboch štátov mala pocit, že Slovenská republika k riešeniu korupcie pristupovala o niečo razantnejšie, pri porovnaní výsledkov indexu CPI bolo zrejme, že tomu tak celkom nebolo. Česká republika mala totiž v každom roku sledovaného obdobia buď rovnakú, alebo o niečo nižšiu úroveň korupcie ako Slovensko. To svedčí zrejme aj o tom, že prijímané zákony ľudia buď obchádzali, alebo lepšie svoje nekalé praktiky ukrývali. Svoj podiel na tom nesú aj súdy, ktoré sa na Slovensku považujú za veľmi skorumpované.

Dostali sme sa do začarovaného kruhu, alebo lepšie povedané korupčnej siete, a dnes sa nám len ťažko hľadá cesta späť. Nemali by sme sa spoliehať iba na vládu, pretože vidíme, že to nie je práve šťastné riešenie. Musíme začať od seba, aby nová generácia nepovažovala úplatky za niečo bežné, ale nemorálne proti čomu treba bojovať

Zoznam použitej literatúry

1. BEBLAVÁ, E.; ZEMANOVIČOVÁ, D. 2003, *Krajinka rovných a rovnejších? Slovensko a korupcia*. 1. vyd. Bratislava : Kalligram, 2003. 207 s. ISBN 80-7149-563-8.
2. DAVID, V.; NETT, A. *Korupce v právu mezinárodním, evropském a českém*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7179-562-9.
3. FIALOVÁ, Z. *Výskumná práca v oblasti verejnej politiky č. 2: Korupcia vo verejnej diskusii 1996 – 2007*. 1. vyd. Bratislava: Transparency International Slovensko, 2007. s. 38. ISBN 978-80-89244-27-0.
4. FRIČ, P. a kol. *Korupce na český způsob*. 1. vyd. Praha: G plus G, 1999. s. 302. ISBN 80-86103-26-9.
5. CHMELÍK, J. a kol. *Pozornost, úplatek a korupce*. 1. vyd. Praha: Linde, 2003. 222 s. ISBN 80-7201-434-X.
6. JOHNSON, D. B. *Teória verejnej voľby - Úvod do novej politickej vedy*. Bratislava: Sofa, 1997. s. 354. ISBN: 80-8575-243-3.
7. JUREČKA, V.; JÁNOŠÍKOVÁ, I. *Makroekonomie. Základní kurs*. 1. vyd. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2006. s. 312. ISBN 80-248-0530-8.
8. KLIKOVÁ, Ch.; KOTLÁN, I. *Hospodářská politika*. 1. vyd. Ostrava: Institut vzdělávání Sokrates, s.r.o., 2003. s. 275. ISBN 80-86572-048.
9. KOUDELKA, Z. *Střet zájmů*. In *KORUPCE Projevy a potírání v České republice a Evropské unii*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006. s. 195-209.
10. KUBANOVÁ, J. *Statistické metody pro ekonomickou a technickou praxi*. 1. vyd. Bratislava: Statis, 2004. s. 247. ISBN 80-85659-31-X.
11. *Ottův slovník naučný nové doby*. Praha: AION CS, 1998, elektronická verzia, s. 768.
12. PACHMANN, A.. *Vliv korupce na přímé zahraniční investice*. *Mezinárodní politika*, 2005, č. 8., s. 16. ISSN 0543-7962.
13. PETROVSKÝ, K. *Korupce po česku aneb korupce očima průměrného Čecha*. 1. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2007. s. 193. ISBN 80-86861-94-5.
14. TRANSPARENCY INTERNATIONAL – ČR. *Korupce a protikorupční politika ve veřejné správě*. Praha: Transparency International – Česká republika, 2008. 212 s. ISBN 978-80-87123-04-1.
15. VANTUCH, P. *Korupce a kriminalita*. 1. vyd. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. s. 171. ISBN 978-80-87001-09-7.

16. VOLEJIKOVÁ, J. *Korupce v ekonomické teorii a praxi*. 1. vyd. Praha: Profess Consulting, 2007. 394 s. ISBN 978 80-7259-055-1.
17. ZEMANOVIČOVÁ, D.; SIČÁKOVÁ, E. *Korupcia v SR ako celospoločenský problém (etický, morálny ekonomický a politický)*. 1. vyd. Bratislava: Róbert Vico, 2001. s. 38. ISBN 80-89041-09-4.

Elektronické zdroje:

18. BLAŽEK, V.; KREČ, L. Politici sľubujú, a korupce roste. *Hospodárske noviny* [online]. 15. 1. 2010 [cit. 2010-04-03]. Dostupné na WWW:
<<http://hn.ihned.cz/c1-39918370-politici-sľubuji-a-korupce-roste>>
19. EUROSTAT. *GDP per capita in PPS* [online]. c1998, posledná revízia 4. 3. 2010 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb010>>
20. EUROSTAT. *Real GDP growth rate* [online]. c1998, posledná revízia 4. 3. 2010 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb020>>
21. GfK GROUP CZ *Korupční klima v Evropě 2006* [online]. c2007, posledná revízia 14. 1. 2007 [cit. 2010-04-04]. Dostupné z WWW :
<<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=2854>>
22. KRAJANOVÁ, D. Korupcia spája Fica s Dzurindom. *SME* [online]. 16. 2. 2010 [cit. 2010-04-05]. Dostupné na WWW:
<<http://ekonomika.sme.sk/c/5287065/korupcia-spaja-fica-s-dzurindom.html>>
23. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Aktualizovaný vládní program boje proti korupci* [online]. c2010, posledná revízia 2. 6. 2009 [cit. 2010-04-15]. Dostupné na WWW:
<[http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/98996594704BE6AAC12571B6006BE316/\\$FILE/w050511a.0560.doc](http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/98996594704BE6AAC12571B6006BE316/$FILE/w050511a.0560.doc)>
24. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Boj proti korupci* [online]. c2010, posledná revízia 2. 6. 2009 [cit. 2010-04-15]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mvcr.cz/clanek/boj-proti-korupci-364712.aspx>>
25. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Strategie vlády v boji proti korupci na období let 2006 – 2011* [online]. c2010, posledná revízia 2. 6. 2009 [cit. 2010-04-15]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mvcr.cz/soubor/strategie-vlady-v-boji-proti-korupci-2006-2011-pdf.aspx>>

26. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Vládní program boje proti korupci v České republice v letech 1999 - 2004* [online]. c2010, posledná revízia 6. 4. 2010 [cit. 2010-04-06]. Dostupné z WWW:
<http://kormoran.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/0/37116E873678ACFFC12571B6006D4474>
27. MINISTERSTVO VNITRA ČR. *Zpráva o korupci v České republice v letech 2005 – 2006 a o plnění aktualizovaného vládního programu boje proti korupci* [online]. c2010, posledná revízia 2. 6. 2009 [cit. 2010-04-15]. Dostupné na WWW:
<<http://www.mvcr.cz/soubor/zprava-o-korupci-v-ceske-republice-v-letech-2005-2006-a-o-plneni-aktualizovaneho-vladniho-programu-boje-proti-korupci-pdf.aspx>>
28. ODBOR OCHRANY FINANČNÝCH ZÁUJMOV EÚ A BOJA PROTI KORUPCII PRE SR. *Slovenské dokumenty* [online]. c2007 – 2010 [cit. 2010-04-10]. Dostupné na WWW:
<<http://bojprotikorupcii.vlada.gov.sk/19321/slovenske-dokumenty.php>>
29. ODBOR OCHRANY FINANČNÝCH ZÁUJMOV EÚ A BOJA PROTI KORUPCII PRE SR. *Praktické informácie o korupcii* [online]. c2007 – 2010 [cit. 2010-04-10]. Dostupné na WWW:
<<http://bojprotikorupcii.vlada.gov.sk/19349/prakticke-informacie-o-korupcii.php>>
30. ODBOR OCHRANY FINANČNÝCH ZÁUJMOV EÚ A BOJA PROTI KORUPCII PRE SR. *Programové vyhlásenie vlády* [online]. c2007 – 2010 [cit. 2010-04-10]. Dostupné na WWW:
<<http://bojprotikorupcii.vlada.gov.sk/19326/programove-vyhlasenie-vlady-sr.php>>
31. OŽIVENÍ, o.s. *Stanovisko Oživení, o.s., ke Zprávě o plnění úkolů Strategie vlády v boji proti korupci za období let 2006 až 2007* [online]. 22. 5. 2008 [cit. 2010-04-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.bezkorupce.cz/documents/stanovisko-oziveni-zprava-boj-proti-korupci.pdf>>
32. SITA. Úrad boja proti korupcii obvinil vlani 398 osôb. *Webnoviny* [online]. 26. 2. 2010 [cit. 2010-04-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.webnoviny.sk/krimi-v-sr/urad-boja-proti-korupcii-obvinil-vlani-/76396-clanok.html>>
33. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 1999* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=525>>
34. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2000* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=527>>
35. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2001* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=519>>

36. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2002* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=38>>
37. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2003* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<<http://www.transparency.cz/index.php?lan=cz&id=1035>>
38. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2004* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<http://www.transparency.cz/pdf/poradi_CPI_2004.pdf>
39. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2005* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<http://www.transparency.cz/doc/cpi_2005_poradi_zemi.doc>
40. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2006* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<http://www.transparency.cz/pdf/CPI_2006_poradi_zemi.pdf>
41. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2007* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
<http://www.transparency.cz/doc/CPI2007_poradi_zemi.xls>
42. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce – CPI 2008* [online]. c2007 [cit. 2010-03-05]. Dostupné na WWW:
< http://www.transparency.cz/doc/cpi2008_tabulka.xls>
43. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Index vnímání korupce - CPI 2009* [online]. c2007, posledná revízia 18. 11. 2009 [cit. 2010-04-03]. Dostupné na WWW:
<http://www.transparency.cz/pdf/tz_18112009_CPI2009.pdf>
44. TRANSPARENCY INTERNATIONAL ČR. *Otázky a odpovedi k průzkumu Globální barometr korupce 2009* [online]. c2007, posledná revízia 10. 6. 2009 [cit. 2010-02-24]. Dostupné z WWW:
< http://www.transparency.cz/pdf/gbk2009_otazkyaodpovedi.pdf>
45. TRANSPARENCY INTERNATIONAL SK. *Protikorupčný manuál* [online]. c2010, posledná revízia 15. 1. 2009 [cit. 2010-04-05]. Dostupné na WWW:
<<http://transparency.sk/wp-content/uploads/2010/01/pkmanual.pdf>>
46. TRANSPARENCY INTERNATIONAL. *Methodology CPI*. [online]. [cit. 2010-02-24]. Dostupné z WWW:
<http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2009/methodology>

47. WORLD BANK. *Governance Matters 2009 – Worldwide Governance Indicators, 1996-2008* [online]. c2009, posledná revízia 10. 1. 2010 [cit. 2010-01-10]. Dostupné z WWW:
< http://info.worldbank.org/governance/wgi/sc_country.asp>
48. ŽÁK, M.. Kvalita správy: hodnotení a mēření. *Working Paper CES VŠEM* [online]. 2005, č. 13 [cit. 2010-01-13]. Dostupné na WWW:
< http://www.vsem.cz/data/data/ces-soubory/working-paper/gf_WPNo13.pdf>

Iné materiály:

49. *Zákon č. 40/2009 Sb.*, Trestní zákonník, ve znění pozdějších předpisů.
50. *Zákon č. 140/1961 Sb.*, Trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
51. *Zákon č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám* a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších právnych predpisov.
52. *Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon* v znení neskorších právnych predpisov.

Zoznam skratiek

cov	kovariancia
CPI	Corruption Perception Index (Index vnímania korupcie)
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
GBK	Globálny barometer korupcie
GfK	Growth from knowledge
GM	Governance Matters (Hodnotenie kvality správy)
HDP	Hrubý domáci produkt
ICC	International Chamber of Commerce
MMF	Medzinárodný menový fond
MV ČR	Ministerstvo vnútra České republiky
NKÚ	Národní kontrolní úřad
OECD	Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj
OLAF	Európsky úrad pre boj proti podvodom
OSN	Organizácia spojených národov
PČR ÚOKFK SKPV	Policie ČR Útvar odhalování korupce a finanční kriminality služby kriminální policie a vyšetřování
PPS	Parita kúpnej sily
<i>r</i>	korelačný koeficient
TI	Transparency International
TIC	TI Česká republika
TZ	Trestný zákon
ÚOHS	Úřad pro ochranu hospodářské soutěže
WB	World Bank (Svetová banka)
Z. z.	Zbierka zákonov

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl(a) seznámen(a) s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 28. 4. 2010

.....
Ivana Vrábl'ová

Adresa trvalého pobytu studenta:

Nižní koniec 15, 029 56 Zákamenné

Zoznam príloh

Príloha č. 1 Zdroje použité pri zostavovaní Indexu vnímania korupcie CPI 2009

Príloha č. 2 Výsledky indexu CPI za rok 2009

Príloha č. 1. Zdroje použité pri zostavovaní Indexu vnímania korupcie (CPI) 2009

Číslo	1	2	3
Zkratka	ADB	AFDB	BTI
Zdroj	Asijská rozvojová banka	Africká rozvojová banka	Bertelsmann Foundation
Název	Country Performance Assessment Exercise 2008	Country Policy and Institutional Assessments 2008	Bertelsmann Transformation Index 2010
Sestaveno/ publikováno	2008/2009	2008/09	2009
Internetová adresa	http://www.adb.org/Documents/Reports/Country-Performance-Assessment-Exercise/default.asp	http://www.afdb.org/fileadmin/uploads/afdb/Documents/Project-and-Operations/AfDB_2008_Governance.xls	http://www.bertelsmann-transformation-index.de/11.0.html?&L=1
Okruh dotazovaných	Týmy v príslušných zemích, odborníci v rámci banky i mimo ni	Týmy v príslušných zemích, odborníci v rámci banky i mimo ni	Sieť miestnych korespondentů a odborníků působících uvnitř instituce i mimo ni
Téma průzkumu	„Transparentnost, zodpovědnost, a korupce ve veřejném sektoru“ jsou hlavní relevantní témata, jak uvádí popis	Korupce, střet zájmů, převody prostředků, snahy o zavádění protikorupčních opatření a jejich úspěšnost	Schopnost vládních institucí potlačovat a trestat korupci
Počet odpovědí	Neuvedeno	Neuvedeno	Neuvedeno
Počet zemí	27 asijských zemí	53 zemí	128 méně rozvinutých zemí a zemí v přechodné fázi

Číslo	4	5
Zkratka	EIU	FH
Zdroj	Economist Intelligence Unit	Freedom House
Název	Country Risk Service and Country Forecast	Nations in Transit
Sestaveno/ publikováno	2009	2009
Internetová adresa	www.eiu.com	http://www.freedomhouse.hu/index.Dho?option=comcontent&view=article&id=242:nations-in-transit-2009&catid=30&Itemid=92
Okruh dotazovaných	Hodnocení vlastních odborníků	Hodnocení odborníků pocházejících z příslušných zemí (nebo v nich žijících - rezidenti)
Téma průzkumu	Zneužití postavení veřejného činitele k osobnímu prospěchu (nebo prospěchu politické strany)	Rozsah korupce ve vládních kruzích, podle vnímání veřejnosti a zpráv v médiích, a zavádění protikorupčních opatření
Počet odpovědí	Neuvedeno	Neuvedeno
Počet zemí	158 zemí	29 zemí/území

Číslo	6	7	8
Zkratka	GI	IMD	
Zdroj	Global Insight	IMD International, Švýcarsko, World Competitiveness Center	
Název	Country Risk Ratings	<u>IMD World Competitiveness Yearbook</u>	
Sestaveno/ publikováno	2009	2008	2009
Internetová adresa	http://www.globalinsight.com	www.imd.ch/wcc	
Okruh dotazovaných	Hodnocení vlastních odborníků	Vrcholové a střední manažery, domácí i mezinárodní podniky	
Téma průzkumu	Pravděpodobnost setkání s úplatným úředníkem, od drobné "byrokratické" korupce až po velkou politickou korupci	Kategorie Struktura institucí – efektivita státu: "Úplatkářství a korupce existuje/neexistuje"	
Počet odpovědí	Neuvedeno	<u>Více než 4000 vedoucích pracovníků</u>	
Počet zemí	203 zemí	55 zemí	57 zemí

Číslo	9	10
Zkratka	PERC	
Zdroj	Political & Economic Risk Consultancy	
Název	Asian Intelligence Newsletter	
Sestaveno/ publikováno	2008	2009
Internetová adresa	www.asiarisk.com/	
Okruh dotazovaných	Manažery působící v zahraničí	
Téma průzkumu	<u>Jak závažný je podle vás problém korupce ve veřejném sektoru?</u>	
Počet odpovědí	1400	1750
Počet zemí	15 zemí	16 zemí

Číslo	11	12	13
Zkratka	WB	WEF	
Zdroj	Světová banka (IDA a IBRD)	Světové ekonomické fórum	
Název	Country Policy and Institutional Assessment 2008	Global Competitiveness Report	
Sestaveno/ publikováno	2008-09 / 2008	2008-09	2009-10
Internetová adresa	http://web.worldbank.org/WBSI/EXTERNAL/EXTABOUTUS/ID0..contentMDK:21359477~menuPK:2626968~pagePK:51236175~piPK:437394~theSitePK:7315400.html	www.weforum.org	
Okruh dotazovaných	Týmy v příslušných zemích, odborníci v rámci banky i mimo ni	Výše postavení manažery; domácí a mezinárodní podniky	
Téma průzkumu	Korupce, střet zájmů, převody prostředků, snahy o zavádění protikorupčních opatření a jejich úspěšnost	Platby navíc a bez dokladů nebo úplatky v souvislosti s 1) dovozy a vývozy, 2) zajišťováním veřejných služeb, 3) výběrem daní, 4) veřejnými zakázkami a 5) soudními rozhodnutími jsou běžné/vůbec se nevyskytují!	
Počet odpovědí	Neuvedeno	12 297	Přeš 12 614
Počet zemí	75 zemí (oprávněných čerpat z fondů IDA)	134 zemí	133 zemí

Zdroj: TI, 2009

Príloha č. 2 Výsledky indexu CPI za rok 2009

Pořadí země	Země / území	CPI 2009 - hodnocení	Použité průzkumy	Standardní odchylka	Nejvyšší - nejnižší hodnocení		90% interval věrohodnosti	
					Min	Max	Dolní hranice	Horní hranice
1	Nový Zéland	9,4	6	0,3	8,8	9,7	9,1	9,5
2	Dánsko	9,3	6	0,3	8,8	9,6	9,1	9,5
3	Singapur	9,2	9	0,3	8,6	9,5	9,0	9,4
3	Švédsko	9,2	6	0,2	8,8	9,5	9,0	9,3
5	Švýcarsko	9,0	6	0,1	8,8	9,2	8,9	9,1
6	Finsko	8,9	6	0,8	7,5	9,5	8,4	9,4
6	Nizozemí	8,9	6	0,2	8,5	9,2	8,7	9,0
8	Austrálie	8,7	8	0,6	7,5	9,2	8,3	9,0
8	Kanada	8,7	6	0,3	8,3	9,2	8,5	9,0
8	Island	8,7	4	1,3	6,7	9,6	7,5	9,4
11	Norsko	8,6	6	0,7	7,4	9,2	8,2	9,1
12	Hongkong	8,2	8	0,5	7,5	8,9	7,9	8,5
12	Lucembursko	8,2	6	0,9	6,7	9,1	7,6	8,8
14	Německo	8,0	6	0,5	7,5	8,8	7,7	8,3
14	Irsko	8,0	6	0,5	7,5	8,8	7,8	8,4
16	Rakousko	7,9	6	0,7	6,7	8,6	7,4	8,3
17	Japonsko	7,7	8	0,5	7,1	8,8	7,4	8,0
17	Velká Británie	7,7	6	0,7	6,7	8,8	7,3	8,2
19	Spojené státy	7,5	8	0,9	5,7	8,8	6,9	8,0
20	Barbados	7,4	4	1,1	6,4	8,8	6,6	8,2
21	Belgie	7,1	6	0,4	6,7	7,5	6,9	7,3
22	Katar	7,0	6	1,8	4,5	9,1	5,8	8,1
22	Svatá Lucie	7,0	3	0,4	6,7	7,5	6,7	7,5
24	Francie	6,9	6	0,6	6,0	7,6	6,5	7,3
25	Chile	6,7	7	0,4	6,0	7,1	6,5	6,9
25	Uruguay	6,7	5	0,5	6,2	7,5	6,4	7,1
27	Kypr	6,6	4	0,7	6,0	7,4	6,1	7,1
27	Estonsko	6,6	8	0,7	5,1	7,1	6,1	6,9
27	Slovinsko	6,6	8	0,6	5,5	7,5	6,3	6,9
30	Spojené arabské emiráty	6,5	5	1,4	4,9	7,5	5,5	7,5
31	Svatý Vincenc a Grenadiny	6,4	3	1,3	4,9	7,5	4,9	7,5
32	Izrael	6,1	6	1,0	4,7	7,2	5,4	6,7
32	Španělsko	6,1	6	0,8	4,7	6,7	5,5	6,6
34	Dominika	5,9	3	0,9	4,9	6,7	4,9	6,7
35	Portugalsko	5,8	6	0,5	5,3	6,7	5,5	6,2
35	Portoriko	5,8	4	0,8	4,9	6,7	5,2	6,3

37	Botswana	5,6	6	0,7	4,7	6,7	5,1	6,1
37	Taiwan	5,6	9	0,5	5,1	6,7	5,4	5,9
39	Brunej	5,5	4	1,0	4,7	6,7	4,7	6,4
39	Omán	5,5	5	1,6	3,1	7,1	4,4	6,5
39	Jižní Korea	5,5	9	0,4	4,8	6,0	5,3	5,7
42	Mauricius	5,4	6	0,7	4,7	6,7	5,0	5,9
43	Kostarika	5,3	5	0,9	4,6	6,7	4,7	5,9
43	Macao	5,3	3	1,8	3,3	6,9	3,3	6,9
45	Malta	5,2	4	1,4	3,3	6,7	4,0	6,2
46	Bahrajn	5,1	5	1,2	3,1	6,0	4,2	5,8
46	Kapverdy	5,1	3	1,8	3,3	7,0	3,3	7,0
46	Maďarsko	5,1	8	0,9	3,8	6,7	4,6	5,7
49	Bhútán	5,0	4	0,9	3,9	6,0	4,3	5,6
49	Jordánsko	5,0	7	1,8	3,1	7,5	3,9	6,1
49	Polsko	5,0	8	0,9	3,1	6,0	4,5	5,5
52	Česká republika	4,9	8	1,2	3,7	7,5	4,3	5,6
52	Litva	4,9	8	0,9	3,7	6,7	4,4	5,4
54	Seychely	4,8	3	1,9	3,0	6,7	3,0	6,7
55	Jižní Afrika	4,7	8	0,5	3,8	5,1	4,3	4,9
56	Lotyšsko	4,5	6	0,6	3,6	5,1	4,1	4,9
56	Malajsie	4,5	9	1,0	3,1	6,2	4,0	5,1
56	Namibie	4,5	6	0,9	3,1	5,6	3,9	5,1
56	Samoa	4,5	3	1,1	3,3	5,3	3,3	5,3
56	Slovensko	4,5	8	0,8	3,4	5,2	4,1	4,9
61	Kuba	4,4	3	0,9	3,5	5,1	3,5	5,1
61	Turecko	4,4	7	0,8	3,1	5,4	3,9	4,9
63	Itálie	4,3	6	0,9	3,3	5,2	3,8	4,9
63	Saúdská Arábie	4,3	5	1,5	2,3	5,9	3,1	5,3
65	Tunisko	4,2	6	1,9	2,3	6,6	3,0	5,5
66	Chorvatsko	4,1	8	0,8	3,3	5,2	3,7	4,5
66	Gruzie	4,1	7	1,0	2,7	5,2	3,4	4,7
66	Kuvajt	4,1	5	1,3	2,7	6,0	3,2	5,1
69	Ghana	3,9	7	1,1	2,5	5,1	3,2	4,6
69	Černá hora	3,9	5	0,6	3,2	4,7	3,5	4,4
71	Bulharsko	3,8	8	1,1	2,5	5,2	3,2	4,5
71	Makedonie	3,8	6	0,6	3,1	4,6	3,4	4,2
71	Řecko	3,8	6	0,8	2,9	5,1	3,2	4,3
71	Rumunsko	3,8	8	1,0	2,4	4,9	3,2	4,3
75	Brazílie	3,7	7	0,8	3,1	5,6	3,3	4,3
75	Kolumbie	3,7	7	1,0	2,6	5,2	3,1	4,3
75	Peru	3,7	7	0,7	3,1	4,8	3,4	4,1
75	Surinam	3,7	3	0,9	3,0	4,7	3,0	4,7
79	Burkina Faso	3,6	7	1,3	1,9	5,1	2,8	4,4
79	Čína	3,6	9	1,1	2,3	5,5	3,0	4,2
79	Svazijsko	3,6	3	1,0	3,0	4,7	3,0	4,7
79	Trinidad a Tobago	3,6	4	0,8	2,9	4,7	3,0	4,3
83	Srbsko	3,5	6	0,5	3,1	4,5	3,3	3,9
84	Salvador	3,4	5	0,5	2,6	3,9	3,0	3,8
84	Guatemala	3,4	5	0,7	2,6	4,5	3,0	3,9
84	Indie	3,4	10	0,4	2,6	3,9	3,2	3,6
84	Panama	3,4	5	0,4	3,1	3,9	3,1	3,7
84	Thajsko	3,4	9	0,8	2,1	4,4	3,0	3,8

89	Lesotho	3,3	6	0,8	2,4	4,7	2,8	3,8
89	Malawi	3,3	7	1,0	1,9	4,8	2,7	3,9
89	Mexiko	3,3	7	0,3	3,1	3,8	3,2	3,5
89	Moldavsko	3,3	6	1,0	2,2	5,2	2,7	4,0
89	Maroko	3,3	6	0,8	2,3	4,7	2,8	3,9
89	Rwanda	3,3	4	0,5	2,6	3,8	2,9	3,7
95	Albánie	3,2	6	0,3	2,8	3,6	3,0	3,3
95	Vanuatu	3,2	3	1,3	2,3	4,7	2,3	4,7
97	Libérie	3,1	3	1,0	1,9	3,8	1,9	3,8
97	Srí Lanka	3,1	7	0,5	2,3	3,8	2,8	3,4
99	Bosna a Hercegovina	3,0	7	0,6	2,2	3,9	2,6	3,4
99	Dominikánská republika	3,0	5	0,2	2,7	3,3	2,9	3,2
99	Jamajka	3,0	5	0,4	2,6	3,4	2,8	3,3
99	Madagaskar	3,0	7	0,4	2,5	3,5	2,8	3,2
99	Senegal	3,0	7	1,0	1,8	5,1	2,5	3,6
99	Tonga	3,0	3	0,3	2,6	3,3	2,6	3,3
99	Zambia	3,0	7	0,3	2,6	3,5	2,8	3,2
106	Argentina	2,9	7	0,4	2,5	3,5	2,6	3,1
106	Benin	2,9	6	0,8	1,8	3,8	2,3	3,4
106	Gabon	2,9	3	0,2	2,6	3,1	2,6	3,1
106	Gambie	2,9	5	1,7	1,5	4,9	1,6	4,0
106	Niger	2,9	5	0,2	2,6	3,1	2,7	3,0
111	Alžírsko	2,8	6	0,4	2,3	3,4	2,5	3,1
111	Džibutsko	2,8	4	0,6	2,0	3,3	2,3	3,2
111	Egypt	2,8	6	0,4	2,4	3,5	2,6	3,1
111	Indonésie	2,8	9	0,7	1,6	3,7	2,4	3,2
111	Kiribati	2,8	3	0,5	2,3	3,3	2,3	3,3
111	Mali	2,8	6	0,6	2,0	3,3	2,4	3,2
111	Svätý Tomáš a Princův ostrov	2,8	3	0,5	2,4	3,3	2,4	3,3
111	Šalomounovy ostrovy	2,8	3	0,5	2,3	3,3	2,3	3,3
111	Togo	2,8	5	1,4	1,6	5,1	1,9	3,9
120	Arménie	2,7	7	0,2	2,3	2,9	2,6	2,8
120	Bolívie	2,7	6	0,5	2,1	3,3	2,4	3,1
120	Etiopie	2,7	7	0,4	2,0	3,1	2,4	2,9
120	Kazachstán	2,7	7	1,0	1,7	4,6	2,1	3,3
120	Mongolsko	2,7	7	0,5	2,0	3,3	2,4	3,0
120	Vietnam	2,7	9	0,7	1,8	3,9	2,4	3,1
126	Eritrea	2,6	4	1,5	1,6	4,7	1,6	3,8
126	Guyana	2,6	4	0,1	2,5	2,7	2,5	2,7
126	Sýrie	2,6	5	0,5	1,7	3,1	2,2	2,9
126	Tanzánie	2,6	7	0,4	1,9	3,1	2,4	2,9
130	Honduras	2,5	6	0,4	1,8	3,0	2,2	2,8
130	Libanon	2,5	3	0,6	1,9	3,1	1,9	3,1
130	Libye	2,5	6	0,5	1,8	3,3	2,2	2,8
130	Maledivy	2,5	4	0,8	1,7	3,3	1,8	3,2
130	Mauritánie	2,5	7	1,2	1,8	5,1	2,0	3,3
130	Mosambik	2,5	7	0,4	1,8	3,1	2,3	2,8
130	Nikaragua	2,5	6	0,4	1,8	2,8	2,3	2,7
130	Nigérie	2,5	7	0,4	1,9	3,1	2,2	2,7
130	Uganda	2,5	7	0,6	1,8	3,5	2,1	2,8
139	Bangladéš	2,4	7	0,6	1,4	3,1	2,0	2,8

139	Bělorusko	2,4	4	0,5	1,8	3,1	2,0	2,8
139	Pákistán	2,4	7	0,5	1,7	3,1	2,1	2,7
139	Filipíny	2,4	9	0,5	1,8	3,4	2,1	2,7
143	Ázerbajdžán	2,3	7	0,5	1,7	2,9	2,0	2,6
143	Komory	2,3	3	0,9	1,6	3,3	1,6	3,3
143	Nepál	2,3	6	0,5	1,7	2,9	2,0	2,6
146	Kamerun	2,2	7	0,6	1,6	3,1	1,9	2,6
146	Ekvádor	2,2	5	0,4	1,8	2,7	2,0	2,5
146	Keňa	2,2	7	0,4	1,8	2,9	1,9	2,5
146	Rusko	2,2	8	0,4	1,6	2,6	1,9	2,4
146	Sierra Leone	2,2	5	0,4	1,8	2,7	1,9	2,4
146	Timor-Leste	2,2	5	0,6	1,3	2,7	1,8	2,6
146	Ukrajina	2,2	8	0,5	1,7	3,1	2,0	2,6
146	Zimbabwe	2,2	7	0,9	1,3	3,3	1,7	2,8
154	Pobřeží slonoviny	2,1	7	0,5	1,6	3,1	1,8	2,4
154	Papua Nová Guinea	2,1	5	0,5	1,4	2,7	1,7	2,5
154	Paraguay	2,1	5	0,5	1,7	2,7	1,7	2,5
154	Jemen	2,1	4	0,6	1,4	2,7	1,6	2,5
158	Kambodža	2,0	8	0,3	1,5	2,5	1,8	2,2
158	Středoafriická republika	2,0	4	0,2	1,9	2,4	1,9	2,2
158	Laos	2,0	4	0,7	1,5	2,9	1,6	2,6
158	Tádžikistán	2,0	8	0,7	1,4	3,3	1,6	2,5
162	Angola	1,9	5	0,1	1,8	2,0	1,8	1,9
162	Republika Kongo	1,9	5	0,3	1,4	2,4	1,6	2,1
162	Demokratická republika Kongo	1,9	5	0,3	1,6	2,4	1,7	2,1
162	Guinea-Bissau	1,9	3	0,1	1,8	2,0	1,8	2,0
162	Kyrgyzstán	1,9	7	0,2	1,6	2,3	1,8	2,1
162	Venezuela	1,9	7	0,2	1,5	2,1	1,8	2,0
168	Burundi	1,8	6	0,3	1,4	2,3	1,6	2,0
168	Rovníková Guinea	1,8	3	0,1	1,6	1,9	1,6	1,9
168	Guinea	1,8	5	0,1	1,6	1,9	1,7	1,8
168	Haiti	1,8	3	0,5	1,4	2,3	1,4	2,3
168	Írán	1,8	3	0,1	1,7	1,9	1,7	1,9
168	Turkmenistán	1,8	4	0,1	1,6	1,9	1,7	1,9
174	Uzbekistán	1,7	6	0,2	1,3	1,9	1,5	1,8
175	Čad	1,6	6	0,2	1,4	1,9	1,5	1,7
176	Irák	1,5	3	0,3	1,2	1,8	1,2	1,8
176	Súdán	1,5	5	0,2	1,2	1,8	1,4	1,7
178	Myanmar	1,4	3	0,5	0,9	1,8	0,9	1,8
179	Afghánistán	1,3	4	0,3	0,9	1,6	1,0	1,5
180	Somálsko	1,1	3	0,3	0,9	1,4	0,9	1,4

Zdroj: TIC, 2009